

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Митне адміністрування та посередництво
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа і страхування»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему «Адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного
військового вторгнення»**

здобувача Пантюхіної Таїсії Андріївни

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: к.е.н., Волковський Є. І.

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри фінансів імені Віктора Федосова:

д.е.н., професор Буряченко А.Є.

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ З АДМФІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	6
1.1. Сутність та складові адміністрування митних платежів	6
1.2. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення адміністрування митних платежів.	13
1.3. Критичний огляд наукових публікацій з проблем адміністрування митних платежів.	23
РОЗДІЛ 2 АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ.....	30
2.1. Адаптація процедур адміністрування митних платежів до умов повномасштабного військового вторгнення.....	30
2.2. Аналіз справляння митних платежів під час повномасштабного військового вторгнення.	39
2.3. Фактори впливу надходжень митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення.....	46
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ.....	57
3.1. Напрями подолання проблем в механізмі адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення.	57
3.2. Шляхи підвищення ефективності справляння митних платежів з метою забезпечення надходжень Державного бюджету України.	65
ВИСНОВОК.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. Основне завдання держави полягає в гарантуванні гідного життя громадян, що мешкають на її території. В сучасних умовах геополітичної напруженості та економічної нестабільності, спричиненої кризою в економіці через пандемію Covid-19 та військове вторгнення, уряду дуже важливо впроваджувати стратегії, спрямовані на зміцнення та розширення бюджетних потоків та знаходження додаткових фінансових ресурсів. Митні платежі стають ключовим елементом доходів Державного бюджету України.

Адміністрування митних платежів це ключовий аспект роботи Державної митної служби, спрямований на поповнення доходів бюджету та попередження порушень митних правил, створюючи сприятливі умови для зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Такі заходи мають не лише гарантувати доходи для бюджету, але й ефективно протидіяти порушенням митного законодавства та сприяти стійкому розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові основи адміністрування митних платежів були закладені видатними вітчизняними та зарубіжними вченими. Серед них можна виокремити роботи С.О. Баранова, О. В. Годованець, Л. О. Батанової, В. М. Мельника, Т. Л. Ліпіхіна, Л. О. Савченко, Т. О. Ярошенко, П. В. Пашка, Т. М. Бороденко, П. В. Науменка, та інших.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичні та практичні питання функціонування системи адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення.

Визначена мета обумовила наступні завдання дослідження:

- розглянути сутність та складові адміністрування митних платежів;
- дослідити нормативно-правове та інформаційне забезпечення адміністрування митних платежів;
- провести критичний огляд наукових публікацій з проблем адміністрування митних платежів;

- дослідити адаптацію процедур адміністрування митних платежів до умов повномасштабного військового вторгнення;
- провести аналіз справляння митних платежів під час повномасштабного військового вторгнення;
- вивчити фактори впливу та прогнозування надходжень митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення;
- розглянути напрями подолання проблем в механізмі адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення;
- визначити шляхи підвищення ефективності справляння митних платежів з метою забезпечення надходжень Державного бюджету України.

Об'єктом дослідження виступає система адміністрування митних платежів.

Предметом дослідження. виступають теоретико-методологічні, методичні та прикладні аспекти адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення.

Методи дослідження. Для вивчення теми використовувались теоретичні та емпіричні методи. У роботі з теоретичною базою використовувався аналітичний підхід, системний аналіз і синтез. Це дозволило провести аналіз та узагальнення наукових праць, законодавства та міжнародних угод, що стосуються митних платежів в Україні. Для отримання фактичної інформації та аналізу практичного досвіду використовувались методи спостереження, аналізу документів, статистичних даних та інтерв'ю з фахівцями у сфері митних платежів. Також використовувались статистичний метод та метод порівняння для аналізу даних, а також графічні та табличні методи.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Отримані результати є важливими для розширення наукового розуміння питань, пов'язаних з адмініструванням митних платежів. Робота сприяє більш глибокому розумінню механізмів регулювання митних платежів, а також законодавства та процедур, які впливають на ці платежі в умовах повномасштабного військового вторгнення.

Практичні результати полягають у проведенні оцінки надходження митних платежів. Дана оцінка дозволяє визначити основні проблемні моменти в адмініструванні митних платежів у період повномасштабного військового вторгнення.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти з адміністрування митних платежів, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, офіційні веб-сайти урядових органів у мережі Інтернет, наукові праці вітчизняних вчених та звітність Державної митної служби.

Апробація матеріалів кваліфікаційної магістерської роботи проведена шляхом участі автора у міжнародній науково-практичній конференції студентів та дослідників «Сучасні питання економіки та фінансів: глобальні виклики та тренди» (Київ, 9 листопада 2023 р.), де було представлено тези на тему «Адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення».

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 88 сторінок. Список використаних джерел налічує 65 елементів. До складу роботи входить: 8 рисунків та 1 таблиця.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ З АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

1.1. Сутність та складові адміністрування митних платежів

Сьогодні в Україні питання, пов'язані з управлінням митними платежами, викликають велике занепокоєння. Цей процес привертає увагу науковців та практичних працівників фінансових установ. Особливо важливою є відсутність чіткого визначення та загального розуміння понять, сутності та ознак адміністрування митних платежів в юридичних науках та законодавчих актах. Ця неоднозначність стимулює вчених відкривати нові напрямки досліджень та розробляти нові методи вирішення цих проблем.

Слово «адміністрування» походить від слова «керувати», і його етимологія пов'язана з управлінням, часто використовується в бюрократичних та формальних контекстах, але сама сутність його не повністю розкрита [1].

У економічній енциклопедії «адміністрування» визначається як управлінська діяльність керівників і керівних органів, яка зазвичай відбувається через накази та розпорядження, і має риси командної системи управління [2].

Адміністрування можна розглядати як процес і метод управління, а також як діяльність, спрямовану на досягнення конкретних державних і суспільних цілей, в залежності від контексту управління.

Узагальнюючи, адміністрування охоплює організаційну та управлінську діяльність, яка зазвичай здійснюється органами державного управління в межах певної юрисдикції та виконується установами та організаціями, що мають відповідні повноваження, тобто адміністраторами.

Багато вчених та практиків зробили вагомий внесок у розуміння та вдосконалення процесу адміністрування податків, досліджуючи його з різних точок зору і розробляючи методи та підходи для більш ефективного виконання цієї

важливої функції у фінансовій системі. Серед них можна виокремити роботи С.О. Баранова, О. В. Годованець, Л. О. Батанової, В. М. Мельника, Т. Л. Ліпіхіна, Л. О. Савченко, Т. О. Ярошенко, П. В. Пашка, Т. М. Бороденко, П. В. Наumenка, та інших.

С. О. Баранов розглядає адміністрування митних платежів як широкий концепт, який включає в себе координацію роботи в митній галузі, визначення завдань суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів, митний контроль та процедури оформлення товарів на митниці. Однак ця концепція вважається відносно абстрактною і охоплює всі сфери діяльності митних органів, не обмежуючись лише фіскальними аспектами [3].

З іншого боку, А. О. Селіванов розглядає адміністрування митних платежів як юридичні відносини, пов'язані зі сплатою податкового боргу та використанням примусових заходів стосовно платників податків. Проте ця концепція обмежує діяльність митних органів України виключно примусовим стягненням митних платежів та податків, не розглядаючи ширший спектр аспектів управління митними платежами [4].

Отже, обидва вчені мають різні підходи до розуміння адміністрування митних платежів, і кожен з них концентрується на різних аспектах цього процесу.

Проблемою також є те, що відсутнє чітке визначення «адміністрування митних платежів» і на законодавчому рівні. До сьогоднішнього дня це поняття не отримало конкретного визначення, що ускладнює процес правозастосування та створює плутанину у виконанні повноважень Державної митної служби та її територіальних органів у сфері митної справи.

У Податковому кодексі України 2010 року вперше з'явився термін «адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів)», але сам кодекс не містить визначення цього терміну. Таким чином у ньому зазначається, що це сукупність рішень і процедур контролюючих органів та дій їх посадових осіб, які впливають на податкові та митні відносини та організовують контроль та оподаткування (п. 14.1.1-1. ст. 14 ПК України) [5].

Митне адміністрування, подібно до будь-якої системи управління, включає суб'єктів і об'єктів управління. Що стосується суб'єктів митного адміністрування, то це такі:

- держава через уповноважені органи (митні), які відповідають за контроль і регулювання митних процесів;
- учасники зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють переміщення товарів через митний кордон. Це можуть бути компанії які імпортують або експортують товари;
- судові органи, які відповідно до законодавства вирішують конфлікти між державними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і приймають інші рішення у сфері зовнішньоекономічних відносин у межах своєї компетенції.

Об'єктом податкового адміністрування є процес узгодження та погашення податкових зобов'язань платників податків або фінансові відносини між платниками податків і державними контролюючими органами щодо нарахування та сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів до бюджету та державних цільових фондів.

Тому у контексті митного адміністрування, об'єктом виступає сукупність фінансових взаємовідносин, які стосуються нарахування та сплати митних платежів та інших платежів при переміщенні товарів через митний кордон. Контроль за цими процедурами здійснюється митними органами.

Метою адміністрування в сфері оподаткування є забезпечення того, щоб платники податків виконували свої податкові зобов'язання, шляхом вжиття відповідних заходів та процедур, передбачених законодавством. Адміністрування митних платежів має схожу мету, оскільки воно спрямоване на забезпечення сплати мита, акцизного податку та податку на додану вартість за ввезених на митну територію України підакцизних товарів (далі – ПДВ), але платниками цих податків є суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Можемо також виділити, що адміністрування митних платежів проводиться відповідно до принципів митної політики держави і включає в себе розробку

правил та процедур, які сприяють розвитку зовнішньоторговельних стосунків, досягненню позитивного зовнішньоторговельного балансу, підтримці внутрішнього виробника і захисту внутрішнього товарного ринку.

Митні органи України – це органи державної адміністрації, чітка діяльність яких регулюється законами та іншими нормативно-правовими актами. Вони виконують свої функції у визначених формах, включаючи адміністрування митних платежів. У своїй діяльності вони дотримуються встановлених правил та процедур, що регулюють збір та контроль за митними платежами.

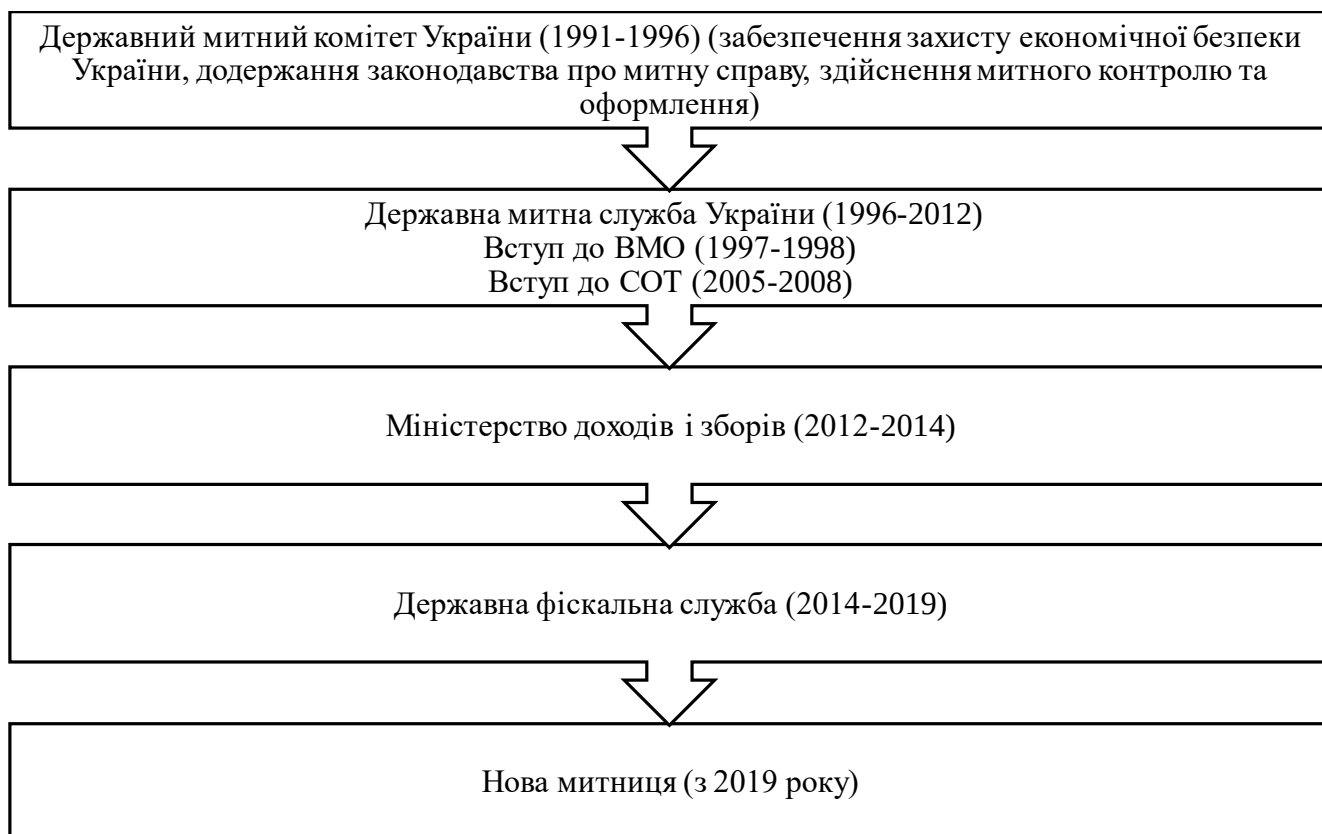

Рисунок 1.1 – Становлення та розвиток інституту адміністрування митних платежів

Джерело: побудовано автором на основі [6]

Форма діяльності митних органів як суб'єктів публічної адміністрації з питань адміністрування митних платежів – це конкретні дії та вираження волі посадових осіб цих органів. Вони здійснюють ці дії в межах законності та своєї компетенції з метою досягнення цілей митного адміністрування, і це стосується їхньої роботи та виконання функцій в цілому.

Існують дві форми діяльності митних органів як суб'єктів публічної адміністрації: правова та неправова (організаційна) [6].

Правова форма діяльності митних органів як суб'єктів адміністрування митних платежів включає в себе такі дії, які мають прямі правові наслідки, пов'язані з встановленням чи застосуванням норм права. До цих дій відносяться:

- видання правових актів з питань адміністрування, які визначають правила та процедури в цій сфері;
- прийняття адміністративних актів, які стосуються застосування адміністративних санкцій або рішень у питаннях адміністрування;
- укладання адміністративних угод, які можуть включати умови та обов'язки щодо митних платежів;
- здійснення інших юридичних дій, які мають важливий правовий аспект у контексті адміністрування митних платежів.

Правові акти також включають в себе конкретні вираження виконання функцій адміністрування, такі як прийняття адміністративних рішень, публічне судочинство в цій сфері, участь посадових осіб митних органів як відповідачів або позивачів у правових справах, діяльність забезпечення впорядкування та безпеки, застосування різних санкцій та заходів адміністративного примусу до тих, хто порушує митні правила та багато інших аспектів.

Неправова або організаційна форма діяльності митних органів, як суб'єктів публічного адміністрування, які мають повноваження здійснювати адміністрування митних платежів, не призводить безпосередньо до правових наслідків. Вона включає в себе організаційні дії, такі як проведення нарад, зборів, обговорень, розробка прогнозів і програм, ведення обліку, а також матеріально-технічні операції, наприклад, документообіг, складання звітів та видачу юридичних актів.

Ці дві форми діяльності, як правова, так і організаційна, взаємодоповнюють одна одну і використовуються в процесі виконання функцій посадовими особами митних органів, які відповідальна за адміністрування митних платежів.

Адміністрування митних платежів – це система легітимних правил та управлінських дій, яку здійснюють спеціалізовані адміністративні структури для виконання митного законодавства. Ця система включає в себе: основні принципи та правила, які визначають підходи та основні напрями адміністрування митних платежів; засоби та методи, які використовуються для збору мита та інших митних платежів, включаючи ставки мита, порядок визначення митної вартості, пільги, систему управління ризиками, відсотки та пені; конкретні практики та процеси, які використовуються для планування, прогнозування, контролю, обліку та аналізу митних платежів; органи та структури, які відповідають за моніторинг та контроль за збором митних платежів та їхнім внеском у бюджет [7].

Адміністрування митних платежів, як і будь-який інший процес, базується на певних принципах, які визначають його характер і особливості. Ці принципи формуються на основі головних принципів, встановлених у Митному кодексі України та Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Далі розглянемо деякі з цих принципів, які зображені на рис. 1.2.

Принцип виключної юрисдикції

- Принцип виключної юрисдикції України на її митній території вказує на те, що українська законодавча система має пріоритет перед будь-якими іншими системами. У виняткових випадках, де міжнародне право має перевагу над внутрішнім законодавством, застосовуються міжнародні договори, які були ратифіковані Україною.

Принцип надання нормам міжнародних економічних договорів статусу національного законодавства

- Принцип надання нормам міжнародних економічних договорів статусу національного законодавства України означає, що укладені та ратифіковані Україною міжнародні договори є частиною національного законодавства і мають бути застосовані так само, як і внутрішні норми.

Принцип поєднання законодавства України з комерційним правом інших країн

- Принцип поєднання законодавства України з комерційним правом інших країн надає сторонам зовнішньоекономічних договорів можливість обирати право, яке буде регулювати їхні права та обов'язки. Якщо сторони не домовились про застосування певного права, то діє право країни, де знаходиться основне місце діяльності однієї зі сторін.

Принцип виключних повноважень

- Принцип виключних повноважень фіскальних органів в митному адмініструванні покладає відповідальність за митні тарифи та контроль за ними виключно на органи Державної митної служби України.

Принцип законності

- Принцип законності вказує, що фіскальні завдання в митному адмініструванні повинні виконуватися відповідно до внутрішнього законодавства України та в межах повноважень, визначених законами.

Принцип єдиного порядку

- Принцип єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України вказує, що усі товари та транспортні засоби підлягають однаково митному контролю.

Принцип системності

- Принцип системності розглядає адміністрування митних платежів як складну систему, яка включає в себе багато взаємопов'язаних елементів, і ця система повинна відповідати цілям митної політики.

Принцип додержання прав та інтересів осіб

- Принцип додержання прав та інтересів осіб при забезпеченні нарахування і сплати митних платежів вказує на необхідність захисту прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності під час процедур митного адміністрування.

Принцип гласності та прозорості

- Принцип гласності та прозорості процесу митного адміністрування передбачає, що цей процес повинен бути відкритим і доступним для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Рисунок 1.2 – Основні принципи адміністрування митних платежів.

Джерело: побудовано автором на основі [7]

Адміністрування митних платежів включає в себе ряд основних складових:

- законодавча база, яка включає в себе всі закони, нормативно-правові акти та правила, які регулюють митну діяльність у країні. Вона визначає права та обов'язки митників, вимоги до ввезення та вивезення товарів, ставки мита та інші особливості митних операцій;
- митні процедури включають в себе всі кроки та процедури, які пов'язані з оформленням, класифікацією та звільненням товарів на митниці. Це включає в себе ідентифікацію товарів, розрахунок митних платежів, визначення митних правил для конкретних товарів тощо;
- система контролю, яка включає в себе методи контролю, які використовуються для виявлення порушень митних правил і запобігання незаконному переміщенню товарів через кордон. До них можуть входити митні інспекції, контроль за вантажами, використання технологій для сканування вантажів і багато інших методів;
- ведення обліку та звітності включає в себе ведення документації, реєстрів, облік внесків, в також подання звітів перед відповідними органами;
- визначення ставок мита, акцизів та інших митних платежів.

Ці складові взаємодіють між собою та мають спільну мету – забезпечення ефективного збору митних платежів, контролю за переміщенням товарів і забезпечення дотримання митних правил. Вони важливі для забезпечення справедливості та безпеки в митних операціях.

1.2. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення адміністрування митних платежів.

Система митного оподаткування ґрунтується на митних платежах, які є обов'язковими внесками від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон України.

На першому етапі оподаткування відбувається ідентифікація суб'єктів, які зобов'язані вносити митні платежі. Ці суб'єкти можуть бути фізичними або юридичними особами, яким покладено обов'язок сплачувати податки і збори при перетині товарів та транспортних засобів через митний кордон України.

Згідно зі статтями 180 та 212 Податкового кодексу України, платниками ПДВ та акцизного податку можуть бути фізичні особи та суб'єкти господарювання, які визначаються як такі, що мають зобов'язання щодо оподаткування внаслідок ввезення товарів на митну територію України у визначених обсягах. Вони також несуть відповідальність за сплату податків при переміщенні товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу України [5].

Згідно із статтею 276 Митного кодексу України, обов'язок сплати митних платежів визначений для різних категорій осіб у конкретних обставинах [8]:

- особи, що ввозять або вивозять товари на чи з митної території України;
- особи, до яких надходять товари через міжнародні поштові або експрес-відправлення, несупроводжуваний багаж, вантажні відправлення;
- особи, на яких покладається відповідальність за дотримання митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у випадку порушення таких вимог;
- особи, які використовують товари, митне оформлення яких було проведено з умовним звільненням від оподаткування, не за призначенням або в порушення умов такого звільнення, а також будь-які інші особи, які неправомірно користуються митним звільненням;
- особи, що реалізують або передають товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України зі звільненням від митних платежів, після закінчення визначеного законом строку;
- особи, які реалізують товари та транспортні засоби з комерційною метою.

Особою, яка має зобов'язання декларувати товари та розраховувати митні платежі, називається декларант. У той час як особою, яка зобов'язана сплатити

донараховані митні платежі після результатів документальної перевірки, є відповідний платник податку.

Об'єкт митного оподаткування виникає внаслідок певних юридичних фактів, таких як дії, події або стан, що зобов'язують суб'єкта сплачувати податки. Ці факти зафіксовані у гіпотезах правових норм, і коли вони відбуваються у конкретних обставинах, вони призводять до наслідків, передбачених законом. У контексті митного оподаткування переміщення товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України є одним із таких юридичних фактів, який призводить до обов'язку сплати митних платежів [7].

Легальне переміщення через митний кордон України, яке включає митне оформлення товарів і транспортних засобів для комерційних цілей і здійснюється під митним контролем, підтверджується поданням декларації. Це може включати в себе ввезення, вивезення або транзит товарів та транспортних засобів через митний кордон, використання різних способів, таких як пересилання у міжнародних поштових відправленнях, використання трубопровідного транспорту та ліній електропередач.

Важливо відрізнити поняття "об'єкт оподаткування" від "предмета оподаткування". Об'єктом митного оподаткування є переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон, тоді як предмет оподаткування - це самі ці товари та транспортні засоби.

Митна вартість товарів, які перетинають митний кордон України, представляє собою їхню вартість для митних цілей, засновану на фактично сплаченій або планованій ціні за ці товари. Декларант або уповноважена особа заявляє митну вартість під час подання митної декларації. Ця вартість є ключовою, оскільки вона визначає основу для розрахунку різних митних платежів, таких як мито, ПДВ і акцизний податок.

Визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України, відбувається за допомогою різних методів.

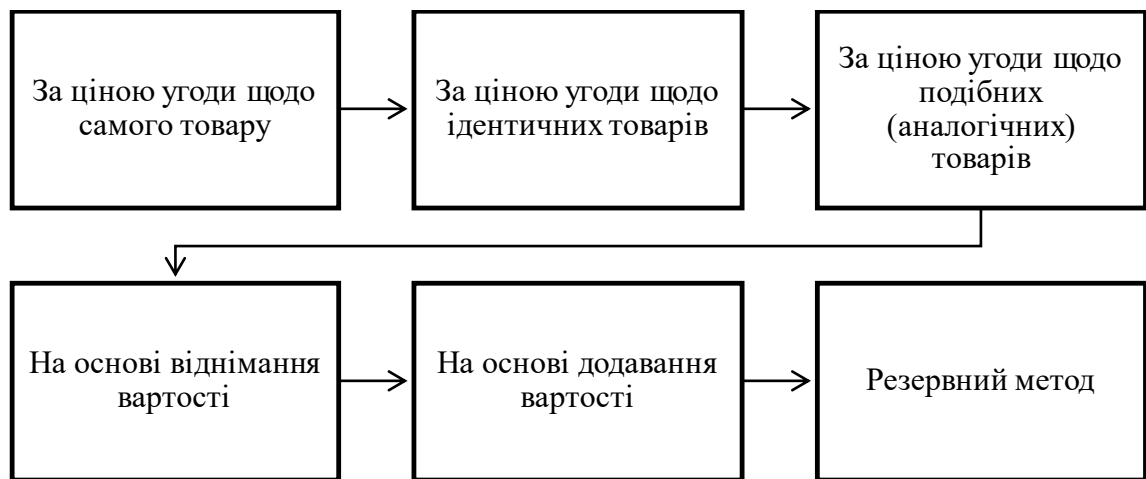

Рисунок 1.3 – Методи визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України

Джерело: побудовано автором на основі [8]

Інформація про митну вартість товарів використовується для багатьох цілей, включаючи нарахування митних платежів, застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, ведення митної статистики і розрахунку податкового зобов'язання на підставі результатів документальної перевірки.

Документами, які підтверджують митну вартість товарів, можуть бути декларація митної вартості, зовнішньоекономічний договір, рахунок-фактура, банківські платіжні документи, транспортні документи, інші платіжні та бухгалтерські документи.

Після визначення бази оподаткування для розрахунку суми мита, потрібно враховувати встановлену ставку мита. Згідно зі статтею 25 Податкового кодексу України, ставка податку – це розмір податкових нарахувань на одиницю виміру бази оподаткування [5]. Ставки мита встановлені Законом України від 19 жовтня 2022 року № 2697-IX «Про Митний тариф України» [9].

Це означає, що ставки мита є однаковими для всіх учасників митних відносин на всій території України і можуть змінюватися лише у визначених випадках, передбачених законодавством. Учасники митних відносин не мають права узгоджувати розмір мита чи інші параметри митного оподаткування.

Митний тариф України входить до складу закону і визначає ставки ввізного мита на товари, які ввозяться на митну територію України, відсортовані за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТ ЗЕД). УКТ ЗЕД ґрунтується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів.

УКТ ЗЕД має свою структуру, яка включає десятизначне кодове позначення товарів для ідентифікації і класифікації при переміщенні через митний кордон України. Державна митна служба України відповідає за управління УКТ ЗЕД, забезпечуючи однакове застосування правил класифікації всіма митними органами. Під час митного оформлення декларанти повинні класифікувати свої товари відповідно до УКТ ЗЕД, і у випадках суперечностей митні органи можуть самостійно класифікувати товари [10].

Важливим фактором, який впливає на оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України, є їх країна походження. Країна походження товару визначається для цілей оподаткування, застосування нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановленні заборон та обмежень на переміщення через митний кордон та для обліку цих товарів у митній статистиці.

Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур, відома як Кіотська конвенція 1973 року, містить кодифіковані правила, пов'язані з походженням товарів. В додатках до цієї конвенції регулюються вимоги до документів, які підтверджують походження товарів та контроль за такими документами [11].

Країною походження товару вважається країна, в якій товар був виготовлений або підданий достатній переробці, відповідно до критеріїв, встановлених Митним кодексом України. Інколи також може розглядатися група країн, митні союзи, регіони або частини країни для визначення походження товару.

Митні органи України здійснюють верифікацію сертифікатів про походження товару, які видані в Україні, відповідно до встановленого порядку. Ця перевірка може включати дослідження або аналіз зразків товарів для підтвердження їх походження.

Митні платежі представляють собою оподаткування, яке здійснюється при переміщенні товарів через митний кордон України або у зв'язку із таким переміщенням. Збір цих податків регламентується Податковим кодексом України (п. 14.1.113. п. 14.1 ст. 14) або відповідним митним законодавством та здійснюється митними органами. Митні платежі включають в себе різноманітні податки та збори, які стягуються під час імпорту чи експорту товарів через кордон України, і вони є ключовим елементом митної системи країни [5].

Рисунок 1.4 – Основні види митних платежів

Джерело: побудовано автором на основі [8]

Необхідно відзначити основні риси митних платежів:

- правова база для цих платежів закладена в Митному кодексі України, конкретно у пункті 27 статті 4, де визначений їх перелік. Крім того, інші нормативні акти, такі як Податковий кодекс України, «Закон України "Про Митний тариф України"», «Закон України від 21 червня 2022 року №2325-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування"» [12], а також інші закони, регулюють окремі питання, пов'язані з митним оподаткуванням;
- митні платежі є державними доходами і повністю направляються до державного бюджету, не можуть бути використані для інших цілей;
- сплата митних платежів обов'язкова лише при переміщенні товарів через митний кордон України і, в більшості випадків, є обов'язковою у таких ситуаціях. Це свідчить про їхній транскордонний характер;

- право на стягування митних платежів мають виключно митні органи, за винятком випадків, коли товари переміщуються у міжнародних поштових відправленнях, де певну суму оплачує поштова організація, яка подальше перераховує ці кошти митному органу;
- дотримання вимог щодо сплати митних платежів гарантується примусовою силою держави. Особи, які не виконують сплату, порушують строки або ухиляються від оплати митних платежів, можуть бути притягнуті до відповідальності за порушення митних правил відповідно до Митного кодексу України [8].

Митні платежі в Україні можуть бути розраховані декларантом або іншими особами, на яких покладено обов'язок сплати цих платежів. Ставки для розрахунку митних платежів визначаються на день подачі митної декларації або, якщо декларація не подається, на день здійснення митних формальностей.

Авансові платежі (передоплата) – це грошові кошти, які платник податків добровільно вносить на рахунок митниці як попереднє грошове забезпечення сплати майбутніх митних платежів. Ці кошти не вважаються митними платежами, доки не виникає потреба в їх використанні для сплати митних платежів. Після виникнення такої потреби кошти авансових платежів використовуються для оплати митних обов'язків.

Повернення коштів авансових платежів може здійснюватися, якщо платник податків подає відповідну заяву до митного органу протягом 1095 днів з дня внесення коштів на рахунок митниці. У разі незгоди платника податків з використанням цих коштів, може проводитися спільна перевірка з митницею. Кошти, які перебувають на рахунку митниці без розпорядження про їх використання протягом 1095 днів, повинні бути перераховані до державного бюджету [8].

Митниця зобов'язана надати інформацію платнику податків про використання коштів авансових платежів, а також провести спільну звірку, якщо платник податків не погоджується з інформацією, наданою митницею. Результати такої звірки оформлюються актом, який передається платнику податків.

Суми митних платежів, які нараховуються митними органами, повинні бути сплачені платниками податків безпосередньо на єдиний казначейський рахунок державного бюджету. Ця сплата може бути здійснена готівкою через касу митного органу або фінансової установи, або ж у безготівковій формі через фінансову установу, за винятком випадків, передбачених Митним кодексом України та іншими законами України [8].

Митні платежі повинні бути сплачені у валюті України. Проте в окремих випадках, які визначаються Кабінетом Міністрів України, митні платежі можуть бути сплачені в іноземній валюті за курсом, визначеним відповідно до статті 3-1 Митного кодексу України [8]. Перерахунок сум митних платежів з валюти України в іноземну валюту для сплати митних платежів також здійснюється за вказаним курсом.

Порядок нарахування, обліку та перерахування сум митних платежів до державного бюджету визначається центральним органом виконавчої влади, що відповідає за податкову і митну політику. Платники податків мають право вимагати від органів доходів і зборів підтвердження сплати митних платежів у письмовій формі.

Згідно з Митним кодексом України, існують різні способи забезпечення сплати митних платежів, такі як фінансові гарантії та інші методи. Наприклад, вони можуть бути гарантовані в рамках міжнародних конвенцій, таких як Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року або Конвенція про тимчасове ввезення з використанням книжки А.Т.А [13].

Мета розвитку цього інституту полягає в спрощенні митних процедур та забезпеченні швидкого та ефективного випуску товарів після митного оформлення. Митні органи зацікавлені у тому, щоб декларанти виконували свої зобов'язання щодо сплати митних платежів. У випадках невиконання цих зобов'язань, вони можуть стягувати сплачені гарантії.

Забезпечення сплати митних платежів є обов'язковим для певних видів товарів, які переміщуються через митний кордон України, і спосіб забезпечення

обирається власником товарів або його уповноваженою особою відповідно до законодавства України. Важливо, щоб зобов'язання забезпечувалися належним чином, щоб забезпечити сплату митних платежів та ефективне функціонування митної системи.

Митне адміністрування – це управлінська діяльність, спрямована на підтримку зовнішньої торгівлі та надання різних послуг у сфері митного контролю. Основні функції митних органів у цій галузі включають справляння митних платежів, контроль за їх правильністю та своєчасністю сплати, а також вжиття заходів щодо примусового стягнення цих платежів.

Митними органами здійснюється контроль правильності визначення бази оподаткування шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості. Якщо застереження до використання основного методу визначення митної вартості, митні органи зобов'язані надати інформацію про причини, чому заявлена вартість не може бути визнана. Також надається інформація щодо методу коригування вартості та підстав для цього.

Після здійснення контролю правильності визначення бази оподаткування митні органи визнають заявлену митну вартість або приймають рішення щодо її коригування. Товари можуть бути випущені в обіг у відповідності до результатів цього контролю, за умови сплати митних платежів відповідно до прийнятої митної вартості та надання гарантій.

Об'єктом контролю є відносини, що виникають під час розрахунку митних платежів і дотримання порядку та терміну їх сплати.

Згідно з митними правилами України, товари та інші предмети, які ввозяться на територію країни, обкладаються митом згідно з Митним тарифом та Податковим кодексом України. Мито сплачується з усіх суб'єктів підприємницької діяльності та фізичних осіб, які ввозять товари, виключаючи супроводжуваний та несупроводжуваний багаж, а також товари, що пересилаються. Мито повинно бути сплаченим митним органам до або на момент прийняття митної декларації для митного оформлення. Щодо товарів, які пересилаються в міжнародних поштових відправленнях, мито сплачується підприємствам зв'язку [5].

Платники мита зобов'язані надавати необхідну комерційну та фінансову документацію, яка стосується розрахунків за зовнішньоекономічними операціями, за запитом посадових осіб митниць. Товари, за які не було сплачено мито або на які не надано відстрочку оплати, не підлягають митному пропуску.

Сума мита зараховується на депозитний рахунок митниці і подальше перерахування до державного бюджету відбувається відповідно до встановлених термінів. Митниця веде контроль за надходженнями коштів на депозитний рахунок через банківські виписки [8].

Мито обчислюється митними органами на основі митної вартості товарів або їх кількісних характеристик та встановлених ставок мита. Для правильного обчислення мита органи повинні перевірити відповідність заявленої митної вартості реальним цінам товарів. Якщо є сумніви щодо вартості, органи можуть використовувати ціни на ідентичні товари або інші предмети, що діють в провідних країнах-експортерах.

Одне з головних завдань митних органів полягає в правильному визначенні тарифної позиції, якій відповідає товар чи предмет, що перетинає кордон. З огляду на те, що ставки мита є різними, митні органи мають ретельно перевіряти і країну походження товарів, оскільки це визначає, які саме ставки будуть застосовані. До товарів, які походять з країн, що мають торгові угоди з Україною. Або є країнами, що розвиваються, застосовуються певні пільгові ставки мита.

Згідно із статтею 303 Митного кодексу України [8], у випадку, якщо митні платежі не були сплачені або були сплачені не в повному обсязі протягом установленого терміну, відповідні суми будуть стягнуті згідно з процедурами та строками, визначеними Податковим кодексом України [5].

Статтею 41 Податкового кодексу України визначено, що контролюючими органами є центральний орган виконавчої влади, що відповідає за державну податкову, митну політику, адміністрування єдиного внеску, боротьбу з правопорушеннями в податковій та митній сферах, а також інші контрольні функції. Ці органи діють через свої регіональні підрозділи. Органи, які здійснюють стягнення податків, єдиного внеску та контролюють додержання податкового та

митного законодавства, можуть проводити заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки [5].

Стягнення податкового боргу та недоїмки за єдиним внеском може проводитися лише контролюючими органами, які мають відповідні повноваження, а також державними виконавцями у межах їх функціональних обов'язків. Виконавчий процес через нотаріусів не застосовується до стягнення податкового боргу.

Сплата митних платежів покладається на осіб, які несуть відповідальність за цю оплату. Проте стягнення митних платежів та висилання податкового повідомлення-рішення платнику не відбудеться у випадках, коли сума несплачених митних платежів за товари, вказані в одній митній декларації, або товари, відправлені протягом дня одним відправником на адресу одного одержувача, становить менше ніж 20 гривень. Це також може стосуватися інших ситуацій, визначених Податковим кодексом України [8].

1.3. Критичний огляд наукових публікацій з проблем адміністрування митних платежів.

Адміністрування податків та митних зборів є ключовим аспектом держави і є необхідною умовою її існування. Саме завдяки цим фінансовим джерелам формується основна частина необхідних коштів для функціонування держави. Огляд наукових робіт допомагає визначити ряд вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців, які вивчають аспекти адміністрування митних платежів, такі як С.О. Баранова, О. В. Годованець, Л. О. Батанової, В. М. Мельника, Т. Л. Ліпіхіна, Л. О. Савченко, Т. О. Ярошенко, П. В. Пашка, Т. М. Бороденко, П. В. Науменка, та інших.

Незважаючи на загальний інтерес до питань адміністрування митних платежів, ці питання не отримали достатньої уваги. Це призвело до нерозв'язаних

проблем, які мають негативний вплив на рівень надходження митних платежів до Державного бюджету України.

Так С. О. Баранов у своїй статті вказує на низку важливих питань, пов'язаних із адмініструванням митних платежів в Україні. Однією з ключових проблем є визначення митної вартості товарів. Виявляється, що заниження вартості товарів є поширеним явищем, що призводить до неправильного визначення основних митних платежів при перетині митного кордону [3].

З іншого боку невірне визначення країни походження та ідентифікації товарів, що також впливає на розмір митних обов'язків. Точність цих параметрів стає визначальною для ефективного функціонування митної системи та правильного розподілу платежів.

Проблема існує і в супротиві підприємців до застосування індикативних цін та "жорсткої" системи визначення митної вартості. Це викликає конфлікт між митними органами та підприємцями, оскільки останні вважають ці методи несправедливими та неприйнятними.

Значною загрозою є тіньова економіка, масштабність якої суттєво впливає на податкові надходження до бюджету. Такий стан речей викликає ускладнення виконання фінансових зобов'язань держави, а також має негативний вплив на соціальний та економічний розвиток країни [14].

Недостатнє регулювання податків на доходи та відсутність чіткого законодавства щодо цього питання роблять ще одну проблему, яку стаття висвітлює. Це важливий аспект у контексті перерозподілу доходів серед суб'єктів підприємництва та може впливати на економічну стабільність країни.

Важкооборотна тінізація економіки також супроводжується проблемами в управлінні та надходженні необхідної інформації. Це ускладнює прийняття ефективних рішень та може впливати на внутрішні інвестиції, що є критичним для сталого розвитку країни.

Автор робить акцент на важливості реформування економіки та механізмів господарювання в Україні. Зазначається, що ці заходи свідчать про спробу держави розвивати ринкові відносини, використовуючи світовий досвід оподаткування та

митної справи. Одним із головних завдань є адаптація національного законодавства до європейської системи права. Вступ України до ЄС також вимагає перегляду податкового законодавства. Вивчення досвіду ЄС у сфері адміністрування митних платежів та розробка нормативно-правових актів є достатньо важливим аспектом для поліпшення цих процесів [14].

Узагальнюючи, виявлені в статті проблеми в адмініструванні митних платежів в Україні потребують системного підходу та комплексних заходів для вирішення. Це може включати в себе не лише вдосконалення законодавства, але і покращення практик і впровадження нових методів управління, спрямованих на зменшення тіньової економіки, підвищення довіри громадян та підприємців до системи оподаткування та забезпечення сталого економічного розвитку країни.

І. Германович у своїй статті розглядає проблему гармонізації митного законодавства України з міжнародними стандартами у контексті інтеграції країни в світовий економічний простір. Автор акцентує увагу на важливості узгодження з фіскальними системами ЄС, оскільки невідповідність може призвести до торгових бар'єрів та ускладнити зовнішньоекономічну діяльність підприємств [15].

Подальший аналіз вказує на труднощі гармонізації та потребу в значних витратах для адаптації до міжнародних стандартів. Однак існує ризик, що уніфікація може не враховувати особливості української економіки, впливаючи на її конкурентоспроможність та рівень захисту внутрішнього ринку.

Питання модернізації системи управління митними платежами стає ключовим у контексті змін у міжнародних торговельних відносинах. Зазначається, що значна частина доходів державного бюджету пов'язана з митними платежами, і вимоги до ефективності та прозорості зростають.

Для досягнення європейських стандартів необхідна реформа митної політики та модернізація управління митними платежами. Зазначається, що адміністрування митних платежів включає багато аспектів, від тарифів до методів контролю, і його недостатнє управління може призвести до втрати ефективності.

Виокремлюється також проблема недостатнього управління адміністрування митними платежами через розбіжність в трактуванні поняття

«адміністрування» та невизначеність обов'язків, що може спричинити неефективність. Недостатня визначеність стратегій і недостатнє планування можуть ускладнювати реформи та модернізацію, а недостатня координація різних аспектів адміністрування може вести до втрати ефективності у цій сфері.

Забезпечення стабільності та ефективності системи адміністрування митних платежів вимагає високого рівня прозорості та відкритості. Недостатня доступність інформації для зацікавлених сторін може призводити до непорозумінь та втрати довіри до системи. Модернізація адміністративних процесів також включає в себе використання новітніх технологій та інфраструктурних рішень. Недостатня технологічна база може обмежувати ефективність управлінських рішень та виконання адміністративних функцій [16].

У контексті інтеграції до світового економічного простору важливо, щоб система адміністрування відповідала міжнародним стандартам та вимогам. Недостатній рівень управлінської ефективності може ускладнювати процес інтеграції та співпраці з міжнародними партнерами.

Інша проблема, така як недостатня увага до внутрішнього розвитку, в контексті адміністрування митних платежів може бути визначена кількома ключовими аспектами, які вказують на необхідність акцентування уваги на внутрішньому розвитку цієї системи. Автор статті вказує на необхідність координації різноманітних аспектів адміністрування митних платежів, таких як ставки митних податків, контроль трансфертного ціноутворення, тарифні пільги тощо. Недостатня комунікація між різними суб'єктами може призводити до неспрямованості зусиль та неефективності в управлінні [17].

В. М. Миронук, М. Е. Матвєєв, Н. Є. Голомша у своїй статті аналізують актуальні питання впровадження митної політики в Україні та її роль як ключового елемента управління зовнішньоекономічною діяльністю країни. Виділяється важливість інструментів, які забезпечують цю політику через регламентовані нормативно-правові документи митних процедур, такі як митний контроль, оформлення та порядок сплати податків і платежів. Автори відзначають, що органи влади повинні працювати над вдосконаленням механізму впровадження митних

процедур для збалансованості між інтересами національних виробників, стимулюванням зовнішньоекономічної активності бізнесу та підтримкою громадян та Збройних Сил України (далі – ЗСУ) [18].

Контекст воєнного стану ставить перед органами влади завдання ускладненого виконання митних процедур, вимагаючи дослідження проблематики, зокрема аспектів організації митних процедур в умовах війни. Дослідження здійснюється за допомогою методів порівняння, абстракції, аналізу та узагальнення, а також методу структурного дослідження.

Результати роботи визначають сутність митних процедур та їхні компоненти, передбачені чинним законодавством для реалізації митними органами при перетині товарів через митний кордон України. Зокрема, акцентується увага на змінах у практиці забезпечення цих процедур в умовах війни.

У статті вказується на важливість вибору ефективних методів забезпечення виконання митної політики та стратегії співробітництва на світовому ринку. Від якості заходів залежить рівень ефективності створення умов для економічної безпеки держави, підтримка національного виробника та задоволення потреб споживачів і бізнесу. Українська практика реалізації митних процедур включає комплекс заходів, проте умови війни призвели до втрати регуляторної сили цього механізму. Держава, захищаючи власні інтереси, повинна зберігати баланс між розвитком міждержавної торгівлі і підтримкою вітчизняного бізнесу в умовах війни, що вимагає спільної роботи різних відомств та внесення змін до митного законодавства.

Дослідження зосереджено на практиці організації митних процедур, що забезпечують зовнішньоекономічну діяльність в Україні. Ці процедури включають контроль та оформлення товарів чи послуг, які перетинають митний кордон країни, а також визначають порядок сплати відповідних зборів і податків до бюджету. Текст вказує на те, що війна значно вплинула на організацію роботи Державної митної служби, що вимагало внесення змін у нормативно-правові документи та законодавчу базу України.

Автори зауважують, що навіть при вже реалізованих заходах проблематика організації митних процедур залишається актуальною під час війни. Реформування роботи митної служби та удосконалення митних процедур визначаються як завдання, що тривалий час є пріоритетним. В умовах кризового положення мобілізація всіх наявних ресурсів для подолання актуальних проблем та як бази для подальшого відновлення є обґрунтованою.

Наголошується також на важливості ЗЕД для України на глобальному ринку і для вітчизняного бізнесу, який може пропонувати товари високої якості з високою доданою вартістю. Робота над упорядкуванням митних процедур є актуальною, оскільки лише захист та підтримка національних виробників забезпечать їхню стабільну роботу та конкурентоспроможність навіть у часи війни. Зменшення складнощів у митних процедурах під час імпорту сприяє оптимізації задоволення потреб громадян України та Збройних Сил.

Т. Бороденко розглядає питання адміністрування митних платежів з метою збільшення доходів державного бюджету в умовах геополітичної напруженості та економічної нестабільності. Автор підкреслює важливість оптимізації цього процесу і намагаються визначити можливості збільшення надходжень до бюджету шляхом підвищення ефективності адміністрування митних платежів [19].

У статті присутній аналіз поняття "адміністрування митних платежів" засобами досліджень науковців та розглядається стан цього аспекту на сучасному етапі. Виділяється роль митних платежів у структурі доходів Державного бюджету та фактори, які впливають на їхній рівень. Окрема увага приділяється необхідності створення наднаціональної системи міжвідомчої електронної взаємодії для протидії ухиленням від сплати митних платежів.

Автор також пропонує шляхи реформування системи адміністрування митних платежів, зосереджуючись на вдосконаленні організаційно-правового та інформаційного забезпечення митних органів, контролі за класифікацією товарів та їхнім походженням, спрощенні митних процедур, впровадженні електронного декларування та інших заходах. Зазначається, що ці заходи є перспективними в умовах цифровізації економіки.

Загальний висновок полягає в тому, що для підвищення надходжень митних платежів до бюджету потрібно провести реформування митного законодавства, удосконалити контроль за його дотриманням, а також спростити та модернізувати митні процедури для підвищення конкурентоспроможності економіки та добробуту суспільства.

Отже, існує значна кількість проблем у функціонуванні вітчизняних митних органів, які впливають на обсяги надходжень митних платежів та призводять до численних скарг від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Ключовим завданням, яке зазначають майже всі науковці, є реформування митного законодавства, автоматизація митних процедур та створення єдиного функціонального механізму для ефективності та зменшення людського впливу.

На мою думку, підвищення автоматизації та впровадження ефективної системи моніторингу є важливими кроками у поліпшенні роботи митних органів. Розширення довірчої бази для адміністрування у митній справі, особливо з іншими країнами, сприятиме уникненню недобросовісного бізнесу та забезпечить здорову конкурентність.

Значна увага повинна бути приділена обміну інформацією між митними адміністраціями та інтеграції українських митних ІТ-систем у світові системи безпеки. Це сприятиме створенню безпечних ланцюгів постачання та полегшить торгівлю.

Загалом, вирішення проблем кадрового забезпечення, створення необхідних матеріально-технічних умов, підвищення мотивації та боротьба з корупцією є важливими аспектами підвищення ефективності митного контролю та адміністрування митних платежів в Україні.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ

2.1. Адаптація процедур адміністрування митних платежів до умов повномасштабного військового вторгнення.

Починаючи з моменту введення військового стану на території України, однією з нагальних проблем, яка вимагала невідкладного вирішення, стала митниця. Верховною Радою України, Урядом та компетентними виконавчими органами було прийнято значну кількість нормативно-правових актів, спрямованих не лише на спрощення процедур митного оформлення товарів, включаючи транспортні засоби, але й на надання певних пільг імпортерам.

Повномасштабне вторгнення внесло суттєві зміни у доступність імпортних товарів в Україні через пошкодження зберігання готової продукції, руйнування логістичних маршрутів, блокування портів, зупинення або припинення функціонування підприємств, обмеження валютних операцій та інших обставин.

У зв'язку з нестабільністю ситуації, для підтримки економіки, яка функціонує в умовах військового конфлікту, представники парламенту прагнуть знайти раціональний баланс між стимулюванням імпорту та забезпеченням доходів державного бюджету за допомогою відповідних податків.

Починаючи з 24 лютого 2022 року, на території України введено військовий стан відповідно до закону «Про правовий режим воєнного стану» [20]. Зазначений режим супроводжується нововведеннями у сфері митного оформлення, які були оголошені 9 березня 2022 року через постанову №236 Кабінету Міністрів України [21].

Протягом періоду воєнного стану, при ввезенні товарів на митну територію України, здійснення декларування та митного оформлення може відбуватися

шляхом подання попередньої митної декларації, що включає всю необхідну інформацію для звільнення товарів, без їхнього пред'явлення митному органу, або за місцем перетину митного кордону, використовуючи звичайну митну декларацію. Оформлення товарів відбувається без використання заходів нетарифного регулювання (крім державного експортного контролю).

Державна митна служба або визначений нею митний орган може здійснити відстрочення оплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України згідно з переліком, визначеним у додатку до постанови, на підставі письмової заяви платника податків, яка подається одночасно з митною декларацією.

Важливо відзначити, що з 11 квітня 2022 року набула чинності постанова №426 Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2022 року, яка забороняє ввезення в митному режимі імпорту товарів з російської федерації на митну територію України [22].

05 квітня 2022 року почав діяти Закон України під номером 2142-IX, який стосується внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів країни для поліпшення законодавства на період дії воєнного стану. Цей закон передбачає ряд пільг для оподаткування імпортованих товарів та транспортних засобів [23].

У пояснювальній записці до цього закону зазначено, що його ухвалення має на меті підвищення ефективності використання податкового, митного та іншого законодавства, а також гарантування прав та обов'язків платників податків.

Згідно із зазначеними положеннями закону, встановлені податкові пільги для імпорту, які застосовуються під час воєнного стану. Деякі з цих пільг включають звільнення від ПДВ при ввезенні товарів для платників єдиного податку третьої групи, а також звільнення від оподаткування ПДВ операцій з ввезення товарів для суб'єктів господарювання, зареєстрованих як платники єдиного податку першої, другої та третьої груп, які взяли ставку єдиного податку третьої групи 3% плюс ПДВ. Також передбачено звільнення від оподаткування ПДВ на

операції з ввезення автомобілів, мотоциклів та інших транспортних засобів, а також товарів, ввезених фізичними особами.

Закон № 2142-IX також вводить полегшення в оформленні товарів, зокрема для платників єдиного податку першої, другої та третьої груп. Деякі з цих заходів спрямовані на скорочення строків митного оформлення та можливість пропуску товарів без необхідних дозвільних документів за рішенням уряду.

21 червня 2022 року було прийнято Верховною Радою України Закон України під номером 7418, який стосується внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів країни щодо перегляду окремих пільг з оподаткування [24]. Ініціатором цього закону виступив народний депутат Гетманцев Д. О. та інші представники парламенту. Зазначений закон скасовує всі раніше встановлені імпорتنі податкові пільги, що були визначені Законом № 2142-IX.

У пояснювальній записці до Закону № 7418 зазначено, що його прийняття спрямоване на відновлення оподаткування, яке було скасовано попереднім законодавством. Зокрема, це стосується товарів, які ввозять платники єдиного податку першої, другої та третьої груп, підприємств, що звільнені від ввізного мита, і транспортних засобів, які ввозять громадяни [25].

Внесені зміни також передбачають коригування Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування", спрямоване на звільнення від сплати збору на обов'язкове державне страхування для тих, хто стає власником легкових автомобілів з електричними двигунами.

Важливо відзначити, що Закон № 7418 залишає незмінними деякі положення Податкового кодексу, зокрема, ставку ПДВ за операції з ввезення певних видів палива [24].

Основною метою введення даного закону є збільшення фінансових надходжень до Державного бюджету України через оподаткування ПДВ, акцизного податку та мита. Ураховуючи економічні виклики, пов'язані з військовим конфліктом, влада має на меті забезпечити додаткові ресурси для фінансування потреб країни.

Потреба у скасуванні імпорتنих пільг також обумовлена необхідністю контролювання імпорту товарів, зокрема тих, які не є предметами першої необхідності, і уникнення неконкурентних переваг порівняно з виробництвом в Україні. З цієї точки зору скасування імпорتنих пільг також сприятиме зменшенню витрат бюджету на компенсацію податкових втрат.

Також важливо відзначити, що скасування імпорتنих пільг передбачає анулювання рішення Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 153 "Про перелік товарів критичного імпорту", яке визначало можливість оплати імпорту в іноземній валюті лише для визначеного переліку товарів [26].

У період воєнного стану, коли темп законодавчих змін значно зріс, важливо розглядати особливості отримання та передачі гуманітарної допомоги в контексті сучасних реалій. Процеси отримали значні розміри та стратегічне спрямування, особливо у 2022 році.

Однією з ключових областей у цьому контексті є отримання та передача гуманітарної допомоги благодійними чи громадськими організаціями, коли отримувачами є підрозділи Збройних Сил України, правоохоронні органи та інші військові формування.

Внесені зміни в регулювання ввезення гуманітарної допомоги під час воєнного конфлікту мають на меті полегшити процес імпорту таких товарів. Ухвалене рішення передбачає скасування обмежень, пов'язаних з митним розмитненням, та встановлення спрощеного порядку декларування гуманітарної допомоги в умовах воєнного конфлікту, зокрема відповідно до постанови КМУ № 174 від 1 березня 2022 року та подальших її змін [27].

Оновлені вимоги включають в себе наступні аспекти:

- уточнення категорій товарів та отримувачів, які можуть перетинати митний кордон без обмежень, зокрема товари від донорів відповідно до Закону "Про гуманітарну допомогу";
- встановлення окремого порядку для товарів військового призначення, у тому числі вимоги до гарантійних листів;

- визначення процедури контролю за товарами, які не входять до основного переліку, через відповідний порядок від 20.11.2003 р. № 1807;
- розширення переліку організацій, які можуть видавати гарантійні листи, враховуючи військові адміністрації, сформовані відповідно до законодавства.

Також визначено обов'язок посадових осіб кінцевого отримувача стежити за обліком та звітуванням щодо отриманих товарів до служби ДСЕК, а також затверджено нову форму та зміст Декларації, що спрощує процедуру оформлення та контролю гуманітарної допомоги.

Серед товарів, які розглядаються як гуманітарна допомога під час воєнного стану, вказані засоби для особистого захисту, товари військового призначення, а також інші товари, які можуть бути визнані такою допомогою відповідно до встановлених процедур.

До декларації можна додавати різні документи, такі як товаросупровідні та дозвільні документи, перелік товарів у довільній формі та інші підтвердження. Наприклад, документи, що містять інформацію про донора, листи-погодження, копії договорів.

Особлива увага приділяється документуванню придбання/отримання гуманітарної допомоги від нерезидентів. Фахівці рекомендують укладати договори дарування, особливо, якщо отримані товари, наприклад, автомобіль, підлягають реєстрації та обліку.

Якщо договір дарування неможливо укласти, можливим вважається використання листів/повідомлень від донора, що підтверджують намір передачі товарів безоплатно. Також можливий варіант інвойсу із переліком товарів, що ввозяться, і який не передбачає оплати за ці товари.

Також існує можливість самостійної покупки товарів благодійною організацією, яка потім декларує їх як гуманітарна допомога для оборони країни. В такому випадку виникає питання "гуманітарного" статусу цих товарів, яке, ймовірно, вирішується індивідуально під час зобов'язань благодійної організації.

Щодо оподаткування, товари, визначені як гуманітарна допомога за законодавством, звільняються від оподаткування ввізним митом (ст. 287 Митного кодексу України). Також подаються спеціальні пункти Податкового кодексу України підрозділу 10 розділу XX, а саме п. 69.5¹, п. 69.5² та п. 69.5³, які визначають оподаткування ПДВ та акцизного податку під час увезення гуманітарної допомоги під час воєнного стану [4, 8].

Основи для звільнення операцій від ПДВ визначаються кількома умовами:

- товари не повинні входити в коди УКТ ЗЕД, які відповідають алкогольній групі, тютюнові та інші;
- увезення повинно здійснюватися громадськими та благодійними організаціями;
- зазначені організації повинні бути внесені до Реєстру неприбуткових організацій, веденого податковим органом;
- увезення має бути безкоштовним переданням без можливості компенсації в будь-якому вигляді та розмірі;
- визначений перелік отримувачів товарів відповідно до їх "воєнного" статусу.

Звільнення від оподаткування акцизним податком пов'язане з відповідністю статусу суб'єкта передавача та отримувача, який подібний до попереднього, але враховує специфічне товарне позиціонування транспортного засобу УКТ ЗЕД. Це правило поширюється не лише на імпорт, а й на операції з реалізації цих товарів на митній території України.

У зв'язку зі змінами, внесеними Законом України від 13.12.2022 р. № 2836-XI, що стосуються пункту 69.52, потрібно чекати роз'яснень щодо його практичного застосування. Це також стосується новації, введеної пунктом 69.53 [28].

Ввезені та звільнені від оподаткування товари повинні бути доставлені одержувачу протягом 45 календарних днів після проходження митних процедур. Порухення цих Умов або неналежне використання може призвести до сплати податків (ПДВ і акцизного податку) і штрафів. Особливо важливо враховувати

ситуації, коли може бути складно передати гуманітарну допомогу тим, хто перебуває на передовій, і чи мають донори необхідні кошти для сплати податків. Запроваджені нововведення можуть бути складними для тих, хто активно взаємодіє на всіх фронтах, щоб захистити країну.

Закони №2120 та №2142 внесли зміни до Податкового кодексу України щодо оподаткування майна, яке знижено або добровільно передано на потреби державних та комунальних компаній, що діють в сфері оборони, медицини та інших муніципальних організацій. Ці зміни також стосуються акцизного податку.

Згідно з Законом №2120, до статті 216 Податкового кодексу України був доданий підпункт "в", який визначає, що у випадку примусового відчуження чи добровільної передачі (включаючи гуманітарну допомогу) товарів, що підлягають акцизному оподаткуванню, на потреби Збройних Сил України, територіальних оборонних організацій та інших державних структур, які залучені до захисту країни, оподаткування акцизним податком не застосовується [29].

Щодо акцизних складів, які постраждали внаслідок бойових дій або тимчасово опинилися під контролем збройних формувань Російської Федерації, облік пального та спирту етилового проводиться на основі інвентаризації, яка здійснюється після закінчення зазначених подій.

Зокрема, щодо акцизу на пальне, постачання та імпорту пального звільнено від оподаткування акцизним податком. Тимчасово, протягом воєнного стану, операції з постачання та ввезення на митну територію України певних видів пального, які класифікуються за певними кодами УКТ ЗЕД, що мають нульову ставку акцизу (0,00 євро за 1000 літрів), також не оподатковуються акцизним податком.

З 1 квітня 2022 року і до припинення чи скасування воєнного стану на території України розширено можливість звільнення від оподаткування митом для імпорту товарів, які ввозяться на територію України. Фактично, у цей період всі товари, крім тих, що імпортуються з росії та Білорусії, в Україні не оподатковуються митом. Додатково встановлені спеціальні умови розмитнення товарів.

Підприємства, що ввозять товари на митну територію України для вільного обігу, можуть скористатися звільненням від мита для ряду товарів. Однак ця вигода не поширюється на спирт етиловий, алкогольні напої, пиво (за винятком квасу "живого" бродіння), тютюнові вироби, тютюн, промислові замінники тютюну, а також рідини, використовувані в електронних сигаретах.

Також автомобілі легкові, кузови до них, причеи та напівпричеи, мотоцикли, транспортні засоби для перевезення 10 осіб і більше, а також транспортні засоби для перевезення вантажів, що імпортуються громадянами для вільного обігу, виключені із митного оподаткування. Важливо відзначити, що це також означає звільнення від оподаткування ПДВ для автомобілів, тобто їх ввезення до України наразі не обкладається жодним податком.

Щодо митного оформлення товарів, підприємства, зареєстровані як платники єдиного податку (за винятком ювелірного бізнесу), можуть здійснювати декларування товарів для поміщення в митний режим імпорту за допомогою попередньої митної декларації, яка містить необхідну інформацію для випуску товарів. Дозволяється пропуск через митний кордон України та/або випуск окремих товарів без надання дозвільних документів за умови, що це передбачено законами України. Важливо відзначити, що це звільнення не застосовується до товарів з росії, Білорусі, або окупованих територій, а також до певних категорій товарів, таких як наркотики, військове обладнання і матеріали, радіоактивні матеріали та небезпечні відходи.

У період дії воєнного стану встановлено можливість імпорту тютюнових виробів без використання акцизних марок, які зазвичай є обов'язковими при імпорті. Згідно з новою нормою, яка визначена у підрозділі 10 Перехідних положень пункту 69.20, якщо офіційний веб-портал центрального органу влади, що регулює податкову політику, містить інформацію про неможливість забезпечення марок акцизного податку для імпортерів тютюнових виробів, то дозволяється ввозити такі вироби, які мають маркування акцизного податку, але не є суворими обліковими документами. Ці марки можуть бути виготовлені за межами митної території України на замовлення виробників або імпортерів тютюнових виробів.

Акцизний податок з таких тютюнових виробів, які мають такі марки, сплачується до подання митної декларації.

Марки акцизного податку, виготовлені за межами митної території України, повинні відповідати встановленим розмірам, кольоровій гамі та реквізітам, які передбачені положенням про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах.

Марковані таким чином тютюнові вироби можуть бути обіговані до повної реалізації кінцевому споживачу, але не пізніше, ніж за три місяці після припинення або скасування воєнного стану.

Згідно зі Законом № 2118, внесені основні зміни щодо обігу ліцензій, а саме щодо продовження їхньої дії в період воєнного стану в Україні. Зазначені зміни доповнено до Податкового кодексу України [30].

Згідно з додатками до статті 18 Закону № 2118, вважатимуться діючими ліцензії, якщо до припинення або скасування воєнного стану або у випадку форс-мажорних обставин не було сплачено черговий платіж за ліцензію або не вичерпався строк її дії для таких видів прав:

- виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах;
- виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним, а також місць виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі пальним.

Оплата чергових платежів або продовження терміну ліцензії повинна бути здійснена протягом 30 днів, які настають після дня припинення або скасування воєнного стану в Україні.

Також, Закон № 2120 вносить косметичні зміни у питання продовження дії ліцензій. Положення щодо продовження ліцензії, яка закінчується під час воєнного стану, тепер передбачено не в Податковому кодексі України, а віднесено до спеціалізованого закону про ліцензування (зокрема, доповнена стаття 18 Закону України від 19 грудня 1995 року № 481/95-Верховної Ради України) [29].

2.2. Аналіз справляння митних платежів під час повномасштабного військового вторгнення.

Одна з основних функцій держави полягає у забезпеченні добробуту населення, що проживає в країні. Для досягнення цієї мети необхідно мати стабільні та постійні джерела фінансування, спроможні покривати всі фінансові зобов'язання держави.

Створення таких ресурсів реалізується через бюджетну політику уряду, що означає розробку та виконання стратегій для визначення основних пріоритетів у фінансуванні державних витрат та регулювання дефіциту бюджету. Цей процес в основному відбувається під час збору бюджетних коштів та їх використання в бюджетному процесі.

Оскільки пандемія Covid-19 і військові вторгнення призвели до економічних криз у великих країнах, що призвело до геополітичної напруженості та нестабільності у світовій економіці, головним завданням урядів є реалізація політики, спрямованої на захист економіки, збільшення надходження до бюджету та пошук додаткових фінансових ресурсів.

Однією з ключових складових доходів державного бюджету є митні платежі, які становлять важливу частину доходів державного бюджету України. Досвід країн із розвиненими бюджетними механізмами показує, що для підвищення ефективності управління митними платежами необхідно налагодити ефективну систему взаємодії митних і податкових органів країни щодо протидії ухиленням від сплати податків.

Головне завдання митних органів полягає у нагляді за переміщенням товарів, транспортних засобів і осіб через митний кордон країни. Департамент контролю та адміністрування митних платежів відповідає за постійний нагляд за діяльністю територіальних органів Державної митної служби, забезпечуючи

своєчасність, достовірність, повноту нарахування та внесення митних та інших платежів.

Адміністрування митних платежів є важливою частиною функцій Державної митної служби, і його головна мета – забезпечити своєчасне та правильне надходження митних платежів до Державного бюджету України. Усі заходи, пов'язані з адмініструванням митних платежів, повинні не лише забезпечувати фінансову сторону бюджету, але також протидіяти митним правопорушенням та створювати сприятливі умови для здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання. Важливість адміністрування митних платежів визначається їхньою суттєвою роллю в формуванні податкових надходжень і загальних доходів Державного бюджету України, хоча на останній час спостерігається певна негативна тенденція.

Доходи державного бюджету відповідно до Митного кодексу України, зокрема, включають мито, податок на додану вартість та акцизи з товарів, які ввозяться на митну територію України. В останні роки спостерігається зменшення обсягів таких надходжень до державного бюджету, що пов'язано з ускладненням економічної та політичної ситуації як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні в Україні.

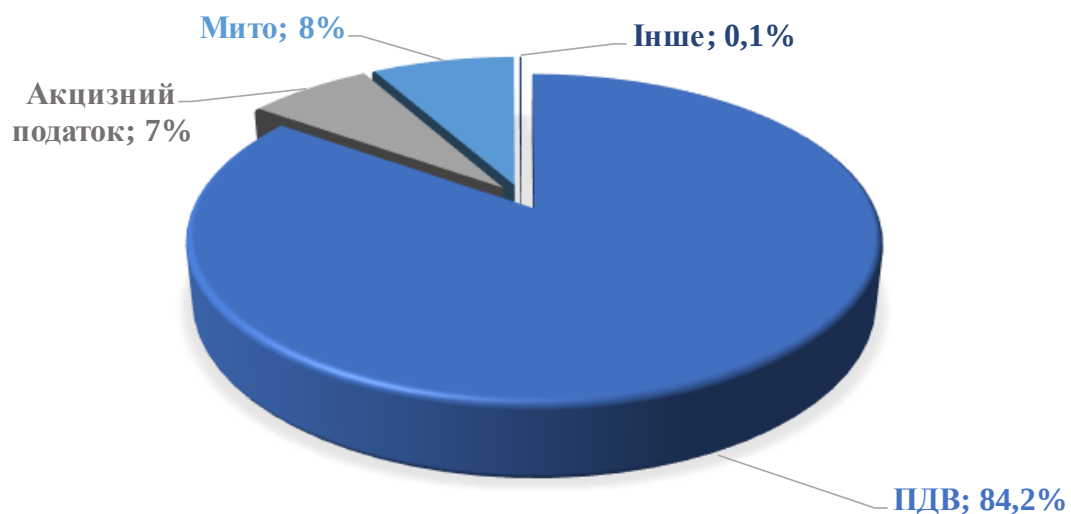

Рисунок 2.1 – Структура за видами митних платежів в 2022 році

Джерело: побудовано автором на основі [31]

Протягом січня – грудня 2022 року до Державного бюджету України перераховано 300,8 млрд грн на основі результатів роботи Департаменту контролю та адміністрування митних платежів. Ця сума складає 56,9% від планового показника у розмірі 528,3 млрд грн. У зв'язку з розгортанням повномасштабної війни Росії проти України та введенням воєнного стану, а також тимчасовим призупиненням роботи окремих митниць, відзначається значне зниження активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Це має вплив на досягнення визначених Міністерством фінансів України показників перерахувань митних платежів до державного бюджету.

Рисунок 2.2 – Помісячна динаміка надходжень митних платежів до Державного бюджету України у січні-грудні 2021-2022 рр., млрд грн

Джерело: побудовано автором на основі [31]

З рис. 2.2 видно, що починаючи з березня 2022 р. надходження митних платежів різко впали. Крім війни на стан виконання індикативних показників вплинуло прийняття Верховною Радою України низки законодавчих змін з питань пільгового оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України в умовах воєнного стану. Так, загальна сума звільнень від сплати митних платежів при імпорті товарів в Україну у 2022 році становила 179,3 млрд грн, у тому числі 79,3 млрд грн – пільгове оподаткування товарів згідно з законодавчими актами,

прийнятими в умовах воєнного стану. Починаючи з дня введення воєнного стану в Україні (24.02.2022), за 258 днів перераховано митних платежів до бюджету України у сумі 226,5 млрд грн, середньоденне надходження митних платежів становило 878 млн грн.

Рисунок 2.3 – Динаміка надходження митних платежів, їх відсоткова частка в загальних податкових надходженнях та доходах Державного бюджету України протягом періоду 2018-2022 років

Джерело: побудовано автором на основі [32]

В Україні митниця відіграє важливу роль у фінансуванні державного бюджету. Протягом досліджуваного періоду частка митних платежів у доходах бюджету становила значущі 40% у 2018 та 2021 роках, що є практично половиною всіх податкових надходжень до Державного бюджету України. Аналіз обсягів митних платежів у 2022 році вказує, що найбільший внесок в структурі податкових платежів за цей період робить ПДВ з імпортованих товарів – 253,1 млрд грн, за яким слідують акцизний податок – 47,1 млрд грн та мито – 23,3 млрд грн.

Сповільнення та подальше стрімке зниження рівня митних надходжень в Україні у 2019–2020 роках обумовлені не лише спадом обсягів імпорту, але й високим рівнем корупції, неефективністю митних реформ, недоліками у фіскальній та монетарній політиці уряду. Важливо відзначити, що на динаміку надходжень в 2022 році впливає також ефективність роботи митних органів, оскільки близько 25–30% усіх доходів Державного бюджету України становить ПДВ з імпортованих товарів, що має визначальний вплив на фінансування бюджету.

Невиконання плану імпортного ПДВ у 2022 році пояснюється як зменшенням імпорту, так і неефективним макроекономічним прогнозуванням та недоліками у плануванні доходів при складанні проекту закону про Державний бюджет України. У 2022 році спостерігається зниження питомої ваги митних платежів у податкових надходженнях та доходах Державного бюджету України. В абсолютному вираженні рис. 2.3 демонструє негативну динаміку надходження митних платежів до Державного бюджету України у 2022 році, враховуючи втрати внаслідок військових дій. Однак у попередні роки (2017–2020) спостерігалось позитивне зростання цих надходжень від 317 млрд грн у 2017 році до 373 млрд грн у 2019 році. Але в 2021 році обсяги оподаткованого імпорту збільшилися, що призвело до зростання надходжень ПДВ та загального обсягу митних платежів.

Зрозуміло, що в умовах повномасштабної війни Верховна Рада України вжила заходів для підтримки платників податків та надання максимальної підтримки військовим. Це виразилося в прийнятті законодавчих змін щодо пільгового оподаткування товарів, які ввозяться в Україну в умовах воєнного стану, що значно вплинуло на доходи.

У структурі митних платежів, які нараховані при імпорті протягом березня - грудня 2022 року, пільги становили 33% або 123,8 млрд грн. Серед них нові пільги, введені Законом №2142 [23], склали 42,1 млрд грн, включаючи пільги при ввезенні автомобілів громадянами склали 26,2 млрд грн), пільги "спрощенням" – 13,3 млрд грн та пільги зі сплати мита для підприємств – 2,6 млрд грн. Додатково, 3,0 млрд грн становлять пільги при імпорті товарів, отримувачем яких є правоохоронні органи, Міністерство оборони, ЗСУ та інші військові формування.

Також вказано про інші пільги, зокрема щодо сплати акцизного податку склали 28,1 млрд грн, із сплати ввізного мита – 20,4 млрд грн), та ПДВ – 30,2 млрд грн). Зокрема, преференції надані в рамках угод про вільну торгівлю з ЄС, пільги при імпорті продукції оборонного призначення, преференції від інших країн та інші спеціальні умови склали суттєву частину цих пільг.

Введення 7% ставки оподаткування ПДВ та встановлення нульової ставки акцизного податку на пальне призвели до значного зменшення надходжень цих податків від імпорту пального на суму 60 млрд грн. Введення в Україні воєнного стану, тимчасове вимушене призупинення діяльності окремих митниць, зниження ділової активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, зменшення обсягів виробництва, зміни логістичних маршрутів, блокування морських торговельних портів, закриття повітряного простору – це все негативно впливає на обсяги оподаткованого імпорту товарів. Зокрема, обсяги оподаткованого імпорту товарів в 2022 році, порівняно з 2021 роком, зменшились на понад 2,7 рази, з 68,2 млн тонн у 2021 році до 25,8 млн тонн у 2022 році. Це значне зменшення обсягів оподаткованого імпорту, разом із змінами в оподаткуванні, впровадженими під час збройної агресії, призвело до зменшення обсягу сплачених платежів за імпорт на 49% у 2022 році та відповідно до їх частки в загальних обсягах надходжень митних платежів.

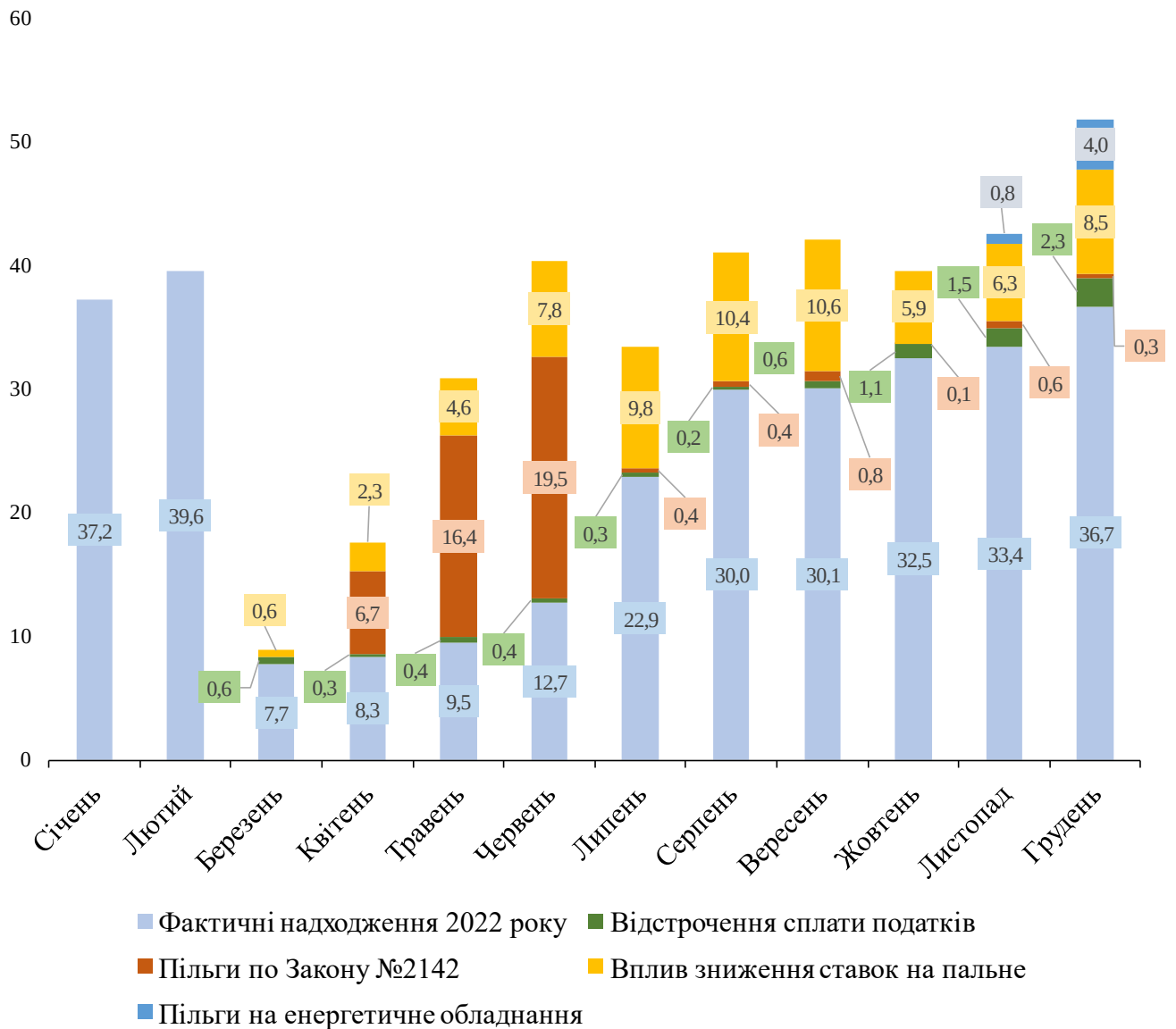

Рисунок 2.4 – Вплив нововведень законодавства 2022 року на обсяги митних платежів, які надходять до державного бюджету, та виконання відповідних індикативних показників, млрд грн

Джерело: побудовано автором на основі [33]

У звітному періоді 2022 року загальна сума пільг склала 144,7 млрд грн, порівняно з 115,0 млрд грн у 2021 році. Серед них нові пільги, введені Законом №2142, склали 42,1 млрд грн, а також пільги на енергетичне обладнання на суму 4,8 млрд грн.

У результаті зниження ставок оподаткування імпорту пального умовні недонадходження податків склали у розмірі 66,9 млрд грн. Також були зафіксовані непогашені відстрочення сплати податків на суму 7,6 млрд грн. Ці числові

показники створюють високу динаміку змін у структурі митних платежів, що варто враховувати при аналізі фінансової динаміки в зазначений період.

Однак завдяки стійкості та незламності бізнесу, який продовжив працювати навіть ускладнених умовах, Державна митна служба України в 2022 році зуміла виконати індикативний показник надходжень митних платежів до державного бюджету на рівні 56,9% [31].

Вплив на обсяг митних платежів до бюджету визначається різноманітністю чинників. Однією з основних складових адміністрування цих платежів є митна вартість товарів, а також її точне розрахування та правове визначення. Ця вартість служить базою для розрахунку більшості митних платежів, і наявні чіткі норми і правила дозволяють ефективно контролювати їх дотримання, сприяючи повноті надходжень до бюджету. Помилкова оцінка митної вартості може вести до ухилення від оплати податків суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Крім того, на суму митних платежів впливає точність визначення країни походження товарів та ідентифікація кодів при їх переміщенні через митний кордон. Основні чинники, такі як структура зовнішньоторговельного обігу, рівень податкових ставок, наявність митних пільг, валютні курси та ефективність митного контролю, також мають вплив на ці обсяги.

На сучасному етапі додаткові фактори, такі як військові події, коливання валютного курсу, сповільнення економічного зростання, ризики використання інформаційних технологій, корупція та нецільове використання бюджетних коштів, також враховуються при аналізі впливу на обсяги митних платежів. Ефективна взаємодія між різними органами контролю є ключовим елементом для забезпечення ефективності адміністрування митних платежів і ускладнення можливості ухилення від їх сплати через зловживання учасників міжнародної торгівлі.

2.3. Фактори впливу надходжень митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення.

В умовах війни підхід до визначення факторів ефективного адміністрування митних платежів набуває особливого значення. Збереження фінансової стабільності та визначення оптимальних стратегій митної діяльності стають пріоритетним завданням для держави. Детальне дослідження та аналіз ряду факторів є невід'ємною частиною цього важливого завдання.

В рамках нашого аналізу ми розглядали такі фактори, як валютний курс, кількість платників митних платежів, надходження ПДФО, фінансово-економічне очікування та прийняті закони за даний період протягом останніх п'яти років, враховуючи дані на щомісячній основі. Дослідження цих конкретних аспектів за п'ятирічний період надає можливість виявити сезонні та річні зміни, що сприятиме глибшому розумінню впливу цих факторів на надходження митних платежів в умовах війни.

По-перше, аналіз фактору валютного курсу стає ключовим у контексті визначення ефективних стратегій митної діяльності в умовах війни. Динаміка курсових коливань визначає конкурентоспроможність експортно-імпортних операцій та може впливати на обсяги митних платежів. Систематичний моніторинг валютного ринку та вивчення його сезонних тенденцій дозволяють пристосовувати митні стратегії до змін у цьому факторі.

По-друге, аналіз кількості платників митних платежів в умовах війни стає важливим показником стійкості економічного середовища. Систематичний моніторинг змін у кількості платників дозволяє розуміти та враховувати економічні ризики та непередбачувані ситуації, що можуть впливати на надходження митних платежів.

По-третє, оцінка фактору надходження ПДФО в контексті економічної активності вимагає вивчення сезонних та циклічних тенденцій. Враховуючи, що помісячно нам не вдалося знайти достовірних даних щодо величини ВВП, особливо в умовах військового стану, ми використовуємо дані надходження податку на

доходи фізичних осіб. Аналіз податкових обов'язків громадян може вказати на зміни в їхній фінансовій поведінці та впливати на обсяги митних платежів [32].

По-четверте, фактор фінансово-економічного очікування стає визначальним у контексті адаптації митних стратегій до змін у ставленні учасників ринку до економічної ситуації в країні. Вивчення цього фактору надає можливість реагувати на зміни в фінансових очікуваннях та підтримувати стабільність митних платежів [57].

По-п'яте, аналіз фактору прийнятих законів за даний період стає необхідним для визначення правового середовища, в якому функціонує митна система. Ретельне вивчення та розуміння нових правових норм дозволяє підготувати митні служби до змін у законодавстві та максимізувати ефективність збору митних платежів.

За останні п'ять років була прийнята значна кількість законів, постанов та наказів, які мали значний вплив на надходження митних платежів до Державного бюджету України. Далі коротко розглянемо кожен з них.

«Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку надання розстрочення сплати податку на додану вартість та застосування забезпечення виконання зобов'язань під час ввезення на митну територію України обладнання для власного виробництва на території України" від 07.02.2018р.» Дана постанова встановлює процедуру надання відстрочки у сплаті податку на додану вартість та застосування заходів для забезпечення виконання зобов'язань під час ввезення на митну територію України обладнання, яке класифікується за товарними підкатегоріями відповідно до УКТЗЕД та імпортується платником податку для власного виробництва на території України [34].

«Закон України № 2530 "Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму "єдиного вікна" та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України" від 06.09.2018р.» Цим документом внесено зміни до Митного кодексу України та інших законів для спрощення нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Це значущо вплине на взаємодію

між декларантом, митницею та іншими контролюючими органами, забезпечуючи цей процес виключно в електронному форматі через Єдиний державний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» [35].

«Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів" від 08.11.2018р.» Цей документ націлений на заміну застарілої системи оподаткування легкових автомобілів акцизним податком. Він спрямований на усунення дисбалансу в ставках акцизу, який залежить від об'єму циліндрів двигуна та віку автотransпортних засобів. Мета - стимулювання покупки нових автомобілів і створення умов для легалізації раніше ввезених на митну територію України автомобілів із зарубіжною реєстрацією [36].

«Постанова КМ України "Про затвердження Тимчасового порядку виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення транспортних засобів для їх вільного обігу на митній території України та внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1388 і від 4 червня 2007 р. № 795" від 12.12.2018 р.» Ця постанова Кабінету Міністрів України визначає тимчасовий порядок виконання митних формальностей для вільного обігу транспортних засобів на митній території України. Згідно з документом, затверджений тимчасовий порядок втрачає чинність з 1 січня 2020 року. Постанова також вносить зміни до двох інших постанов Кабінету Міністрів України щодо реєстрації транспортних засобів і розміру плати за певні послуги. Документ набирає чинності з моменту його опублікування [37].

«Закон України "Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо ввезення транспортних засобів на митну територію України" від 22.05.2019р.» Зокрема, документ вносить зміни до статей Митного кодексу України, які регулюють порушення, пов'язані з транспортними засобами особистого користування, доставкою та тимчасовим ввезенням цих засобів. Також вказано, що термін набуття чинності певних положень щодо митного оформлення транспортних засобів відтерміновано на 90 днів [38].

«Наказ № 153 "Про затвердження Змін до Класифікатора звільнень від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України" від 13.04.2020 р.» Даний наказ видався з метою поліпшення та актуалізації класифікаторів інформації з державної митної справи, які використовуються при оформленні митних декларацій. Наказ затверджує зміни до Класифікатора звільнень від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України [39].

«Закон України №674-IX "Про Митний тариф України" від 04.06.2020 р.» Даний закон не вплинув на розмір ввізного мита, але відбулися додатки та уточнення кодів, описів для окремих товарів та додавання приміток до товарних груп. Тепер класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності в Україні адаптована до останньої редакції Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації (в останній версії на 2017 рік) [40].

«Постанова Кабінету Міністрів України № 971 "Про затвердження Порядку взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України" від 21.10.2020 р.» Ця постанова визначає порядок взаємодії між декларантами, Держпродспоживслужбою та іншими органами під час переміщення товарів через митний кордон України. Зокрема, вона встановлює процедури обміну інформацією через веб-портал "Єдине вікно". Кожен контролюючий орган має свого адміністратора на веб-порталі, а ідентифікація осіб виконується за допомогою електронного підпису або системи електронної ідентифікації. Порядок передбачає також розмежування доступу до інформації згідно з компетенцією контролюючих органів та можливість обміну даними з іншими інформаційно-телекомунікаційними системами [41].

«Закон України № 1261-IX "Про внесення змін до розділу XI Митного тарифу України щодо уніфікації ставок ввізного мита на товари легкої промисловості" від 19.01.2021 р.» Цей закон є першим у серії законопроектів, спрямованих на уніфікацію митних ставок України і стосується текстильних матеріалів з 50-59 групи УКТ ЗЕД. Основна мета закону – вдосконалення та спрощення митних процедур, а також наближення їх до стандартів ЄС. Закон передбачає встановлення "нульових" пільгових мит на первинну сировину (бавовна, вовна тощо) та уніфікацію мит на текстильні матеріали з урахуванням інтересів виробників [42].

«Закон України "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України" від 15.06.2021 р.» Даний закон тимчасово спрощує процес розмитнення імпортованих автомобілів з Європи, які мають європейську реєстрацію і старші п'яти років. Закон передбачає пільгове оподаткування цих автомобілів за ставкою податку на додану вартість та акцизного податку. Сума акцизного податку залежить від віку та характеристик автомобіля і не пов'язана з його вартістю. Автомобілі, які задовольняють критерії, тимчасово звільняються від ввізного мита. Пільгове митне оформлення доступне протягом певного періоду, а учасники АТО/ООС мають додатковий термін. Закони не поширюються на автомобілі, які не відповідають екологічним стандартам "Євро-2" і вище, або походять з країни-окупанта або тимчасово окупованої території [43].

«Закон України № 2142-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану" від 24.03.2022 р.» Цей закон передбачає звільнення фізичних осіб від сплати митних платежів при ввезенні транспортних засобів. Проте спрощення не відміняє вимоги до підтвердження відповідності екологічним стандартам. Перед ввезенням транспортного засобу необхідно мати сертифікат або інший документ, що підтверджує відповідність екологічним вимогам, виданий відповідно до законодавства України [23].

«Закон України № 2173-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану" від 01.04.2022 р.» Даний закон звільняє від оподаткування ПДВ операції із ввезення на митну територію України товарів, які використовуються у виробництві товарів оборонного призначення. Операції не підлягають оподаткуванню, якщо замовником таких товарів є державний замовник у сфері оборони [44].

«Закон України №2325-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування" від 26.06.2022 р.». Даним законом внесено зміни щодо заборони платникам єдиного податку третьої групи, які використовують певні оподаткувальні вигоди, здійснювати імпорт автомобілів, кузовів, причепів, мотоциклів та інших транспортних засобів. Скасовано звільнення від оподаткування ПДВ та акцизного податку для фізичних осіб, які ввозять автомобілі, мотоцикли та інший транспортний засіб. Зупинено звільнення від оподаткування ПДВ для суб'єктів господарювання, зареєстрованих як платники єдиного податку першої, другої та третьої групи при імпорті товарів на митну територію України [24].

«Постанова № 1091 "Про затвердження переліку окремих товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України транзитом здійснюється без надання митним органам забезпечення сплати митних платежів" від 27.09.2022 р.» Зміни спрямовані на спрощення вимог законодавства з питань сплати митних платежів. Розширено перелік товарів, які можуть ввозитися на митну територію України та/або переміщуватися територією України транзитом без надання митним органам забезпечення сплати митних платежів. Зокрема, до цього переліку додано товари, необхідні для обороноздатності країни та відновлення енергозабезпечення в умовах воєнного стану. Також включено товари, що імпортуються підприємствами, громадянами, громадськими об'єднаннями та благодійними організаціями для використання на користь сил оборони або відновлення енергетичної інфраструктури [45].

«Закон України №2697-IX "Про Митний тариф України" від 19.10.2022 р.». Цим Законом схвалено новий Митний тариф України, який відповідає сучасній редакції Гармонізованої системи та Комбінованої номенклатури ЄС. Зміни спрямовані на адаптацію української товарної номенклатури до міжнародних стандартів, узгодження зобов'язань за міжнародними конвенціями та спрощення митного оформлення. Важливо відзначити, що ці зміни не передбачають змін у рівнях ввізного мита, а лише уточнення класифікації окремих товарів за УКТЗЕД [46].

«Постанова КМ України № 1260 "Про внесення змін до переліку товарів (у тому числі лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання), необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, операції з ввезення яких на митну територію України та/або операції з постачання яких на митній території України звільняються від оподаткування податком на додану вартість та які звільняються від сплати ввізного мита" від 09.11.2022 р.». Внесено зміни до переліку товарів, що звільняються від сплати ввізного мита та оподатковуються ПДВ при ввезенні на митну територію України. Додано нові позиції, зокрема: обладнання для фільтрування або очищення води, електрогенераторні установки, трансформатори (за винятком товарів цивільної авіації), літій-іонні акумулятори електричні, електрична апаратура для комутації або захисту електричних кіл для напруги понад 1 000 В, електрична апаратура для комутації або захисту електричних кіл для напруги не більш як 1 000 В, включаючи з'єднувачі для оптичних волокон, пульти, панелі, розподільні щити, ізолятори [47].

Для оцінки факторів ми здійснили економетричне моделювання впливу обраних чинників на митні платежі на основі даних по м.Києву та Київської області.

Таблиця 2.1 – Вплив факторів на надходження митних платежів

Influencing Factors	Estimate	Std. Error	Value	Pr($\geq t $)
(Intercept)	-4.664e+01	1.012e+01	-4.609	3.61e-05
war	-1.059e+01	9.796e-01	-10.809	7.72e-14
Currency_Exchange	5.499e-01	7.350e-02	7.482	2.60e-09
Quant_payers	1.595e-02	4.601e-03	3.467	0.001207
PDFO	1.871e-09	6.228e-10	3.004	0.004436
Law_2173	4.567e+00	1.089e+00	4.194	0.000134
Month_2	5.424e-01	6.116e-01	0.887	0.380095
Month_3	1.415e+00	6.157e-01	2.298	0.026463
Month_4	-6.735e-01	5.721e-01	-1.177	0.245607
Month_5	-1.476e-02	5.608e-01	-0.026	0.979122
Month_6	-4.486e-01	5.983e-01	-0.750	0.457405
Month_7	4.239e-01	6.823e-01	0.621	0.537706
Month_8	9.495e-01	5.553e-01	1.710	0.094463
Month_9	8.694e-01	5.633e-01	1.544	0.130038
Month_10	1.483e+00	5.606e-01	2.646	0.011337
Month_11	1.495e+00	5.707e-01	2.620	0.012104
Month_12	1.128e+00	8.138e-01	1.386	0.173001

Джерело: побудовано автором на основі [32,57]

З огляду отриманих результатів лінійної регресії можна зробити кілька висновків:

- коефіцієнт перехоплення (Intercept) має значення -46.64. Він дає оцінку очікуваного рівня митних платежів при відсутності впливу інших факторів. Від'ємне значення може вказувати на те, що при відсутності інших факторів очікується від'ємне значення митних платежів.
- War (війна): Коефіцієнт -10.59 та високий рівень статистичної значущості ($\text{Pr}(\geq|t|) = 7.72\text{e-}14$) свідчать про суттєвий вплив війни на зменшення митних платежів;
- Currency_Exchange (валютний курс): Коефіцієнт 0.55 та низьке значення p ($2.60\text{e-}09$) підкреслюють позитивний вплив валютного курсу на надходження митних платежів. Збільшення валютного курсу може стимулювати збільшення експорту та, відповідно, митних платежів;
- Quant_payers (кількість платників): Коефіцієнт 0.02 та статистична значущість ($\text{Pr}(\geq|t|) = 0.001207$) вказують на позитивний вплив збільшення кількості платників на митні платежі.

- Law_2173 (прийняті закони): Коефіцієнт 4.57 та високий рівень статистичної значущості ($\Pr(\geq|t|) = 0.000134$) свідчать про важливість прийнятих законів у збільшенні митних платежів.
- Деякі місяці (Month_3, Month_10, Month_11, і Month_12) мають статистично значущий вплив на митні платежі. Це може бути пов'язано з сезонністю та змінами у законодавстві у дані періоди;
- PDFO (надходження ПДФО). Низький коефіцієнт ($1.871e-09$) та статистична значущість ($\Pr(\geq|t|) = 0.004436$) свідчать про можливо слабкий вплив надходження ПДФО на митні платежі.

У зв'язку із повномасштабним військовим вторгненням деякі фактори виявляють суттєвий вплив на надходження митних платежів, що вимагає комплексного розгляду та ефективного управління митними платежами. Аналіз, здійснений за допомогою лінійної регресії, дозволяє визначити ключові аспекти цього впливу.

Першочерговим фактором, що засвідчує важливість його врахування, є наявність війни. Результати лінійної регресії підтверджують, що військові конфлікти суттєво впливають на обсяги митних платежів. Це свідчить про те, що геополітична нестабільність має далекосяжний ефект на економічну діяльність та зовнішньоекономічні відносини.

З іншого боку, збільшення валютного курсу, кількості платників та ефективне правове регулювання сприяють збільшенню митних платежів.

Сезонні та місячні варіації дали також значущі результати, що вказує на необхідність врахування тимчасових змін у зборах митних платежів, особливо в умовах війни.

По-третє, надходження податку на доходи фізичних осіб не виявилось суттєвим фактором в контексті вивчення митних платежів.

Загальною тенденцією є те, що в екстремальних умовах війни важливими факторами для управління митними платежами є не лише економічні аспекти, але й політичні та правові рішення, які визначають ефективність митних процесів.

Отримані висновки слугують основою для розроблення стратегій адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення. Це важливий внесок у формування ефективної економічної політики та підтримки фінансової стабільності в надзвичайних ситуаціях.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

3.1. Напрями подолання проблем в механізмі адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення.

Проблематика ефективності, прозорості і прогнозованого функціонування митних органів, їх цифровізації та автоматизації, а також присутність корупційних аспектів у законодавстві України з питань митної справи викликає значний інтерес і обговорення як серед наукової, так і серед фахової та практичної громадськості.

Вітчизняна практика виконання митних процедур охоплює широкий спектр заходів, пов'язаних з проведенням митного контролю та обробкою відповідних податків і митних платежів, визначених законодавством. Проте в умовах війни, коли держава акцентує свої потреби та інтереси, захищає національний ринок і виробників, механізм, сформований протягом років, втрачає частину своєї регуляторної сили. Завдання забезпечення балансу між розвитком міждержавної торгівлі та підтримкою внутрішнього бізнесу в умовах конфлікту вимагає обережної, багатовекторної та узгодженої роботи різних відомств, а також внесення відповідних змін до митного законодавства.

Ураховуючи той факт, що сучасний світ націлений на створення умов для гармонізації міждержавної співпраці та торгівлі, більшість країн визнають важливість максимального спрощення митних процедур. Зокрема, все більше держав відмовляється від загального контролю над суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, спрямовуючись на мінімізацію втручання митних посадових осіб у операційну діяльність учасників міжнародної торгівлі. Однак в умовах складних обставин, що склалися для України, включаючи повномасштабну війну та пандемію COVID-19, збереження євроінтеграційного

курсу стає важливим завданням. Важливо зберігати баланс між зниженням протекції національного ринку та підтримкою внутрішніх виробників, а також зосереджувати увагу на координації регулювання переміщення товарів через митні кордони та коригуванні дій учасників зовнішньоекономічної діяльності з метою максимального їх захисту.

В теорії оподаткування, проблеми адміністрування податків пов'язані з процесами стягнення, розрахунку, контролю і сплати податків. Ці аспекти нерозривно пов'язані з адмініструванням митних платежів, оскільки основними адміністраторами податків при переміщенні товарів через митний кордон є органи Державної митної служби України.

Важливою частиною проблеми слабкості митних інституцій в Україні є недостатня регуляція міжнародної співпраці в митній сфері. Митна служба України є повноправним членом Всесвітньої Митної Організації з 1992 року, приділяючи значну увагу міжнародному митному співробітництву для боротьби з контрабандою. Україна приєдналася до базових конвенцій ВМО та уклала міжурядові угоди з численними країнами для боротьби з незаконним переміщенням товарів через митний кордон. Ці угоди мають за мету обмін інформацією, навчання фахівців для розвитку професійних контактів та відносин між працівниками митних адміністрацій [48].

Важливим аспектом є також проблеми взаємодії митних органів не лише з митними службами інших держав, але й з правоохоронними органами, органами державної виконавчої служби та іншими державними установами України. Це знижує ефективність протидії контрабанді та порушенням митних правил.

Проблема незаконного переміщення товарів є однією з ключових завдань держави у захисті своїх економічних інтересів. Протягом останніх двох десятиріччів виявляється, що значна частина зовнішньоекономічних потоків товарів в Україні пов'язана з контрабандою. Особливою загрозою для країни є те, що нелегальні операції часто вчиняються за участю посадових осіб державних та місцевих органів влади.

Актуальною проблемою в адмініструванні митних платежів є широко поширена корупція. Запобігання корупції є одним з ключових завдань органів публічної адміністрації на шляху формування України як соціальної правової держави та майбутнього повноправного члена Європейського Союзу. Корупція, що є антиподом закону, порушує його фундаментальний принцип – принцип рівності перед законом та судом. Запобігання корупції в сфері митної справи набуває особливого значення, особливо в діяльності суб'єктів владних повноважень Державної митної служби України. Корупція в митних органах суттєво ушкоджує національну економіку, призводить до невнесення митних платежів та інших податків у бюджет, порушує інтереси місцевих виробників та становить загрозу громадянам через переміщення низькоякісних товарів, контрабанди і т.д [49].

Корупція в Україні виникла давно та є результатом різноманітних політичних, економічних та соціальних впливів. Значний рівень корупції в країні, особливо на митниці, пов'язаний з визначальною роллю суб'єктивного фактору, де вирішення багатьох питань залежить від рішень посадовців. Дискреційні повноваження працівників Державної митної служби України дають їм можливість інтерпретувати норми митного законодавства та вирішувати питання пропуску товарів та транспортних засобів через митний кордон України за їхнім власним рішенням. Відсутність інших об'єктивних засобів контролю за кількістю та якістю товарів, які перетинають митний кордон, разом із недостатньою перевіркою супровідної документації відкриває можливості для посадовців сховати порушення митного законодавства за певну нечесну винагороду.

Дослідження корупційної злочинності в митних органах є предметом уваги міжнародної спільноти вчених. Ірена Орс, французька дослідниця, підкреслила три основні види корупції в цій сфері. Перша група корупційних злочинів, яку вона називає "рутинними" або "поточними", включає в себе виплату хабарів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності за звичайні послуги або прискорені процедури під час митних операцій. Друга група – "шахрайські" корупційні злочини - виникає, коли суб'єкт чи його агент намагається вплинути на представників митниці для зменшення митних платежів або незаконного звільнення від сплати податків.

Остання група – "кримінальна" корупція - включає в себе надання хабарів кримінальними елементами за проведення абсолютно незаконних операцій із забороненими товарами через митний кордон. Результати соціологічного опитування Info Sapiens підтверджують цю класифікацію, показуючи, що подяка за швидке проходження митних формальностей визначається як найпоширеніша ситуація корупції на митниці [50].

Науковці дослідили, що в митній системі України існують стабільні фактори, що сприяють корупції різного характеру та впливу на посадових осіб митних органів. Ці фактори у сфері митної справи класифікуються як інституційні, нормативно-правові та зовнішньоекономічні.

Інституційні фактори виражаються у неефективності системи митних органів у виконанні митної політики для захисту економічних інтересів країни та розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Серед основних інституційних факторів у митних відносинах можна виокремити: недоліки митної політики; недостатній кадровий потенціал для впровадження реформ у митних органах згідно з міжнародними стандартами; низька інтегрованість митної системи України в міжнародну систему митної безпеки та управління ланцюгом постачання товарів.

Нормативно-правові фактори виражаються у наявності прогалин та конфліктів у законодавстві щодо митної справи та низькій якості регулювання митних процедур. До них відносяться: складна система правового регулювання переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон; велика кількість митних режимів; високі тарифні обтяження та обмеження зовнішньоекономічної діяльності; недосконалість митного законодавства в частині відповідальності за порушення митних правил та накладання адміністративних стягнень; неповна імплементація міжнародних правил та стандартів здійснення митних процедур в національне митне законодавство.

Зовнішньоекономічні фактори включають фіскальну спрямованість митних органів, обмежену економічну свободу та стимулювання вільної торгівлі, високі витрати на зовнішньоекономічні операції, бюрократичні перешкоди в зовнішньоекономічній діяльності, непрозоре ліцензування та квотування

експортно-імпортних операцій, а також тінізацію й криміналізацію ринку зовнішньої торгівлі. Наявність цих корупційних факторів вимагає удосконалення заходів протидії корупції в митних органах [51].

Також одним з ключових факторів, що має негативний вплив на наповнення бюджету через адміністрування митних платежів, є існування тіньової економіки, розміри якої стали суттєвим фактором не лише для економіки, але й для суспільства в Україні. Розвиток тіньового сектора призводить до втрати податкових надходжень, ускладнює виконання фінансових зобов'язань держави, породжує недовіру до управлінських рішень через відсутність достовірної інформації про економічні процеси та призводить до зменшення внутрішніх інвестиційних ресурсів [3].

Найнебезпечнішими наслідками розвитку тіньової економіки є негативний вплив на формування бюджету та підвищення рівня криміналізації суспільства. Широка тінізація економічного обороту та недостатні заходи з подолання цього явища порушують принципи громадянського суспільства, негативно впливають на міжнародний імідж держави, гальмують іноземні інвестиції, ускладнюють встановлення торговельно-економічних стосунків між українськими підприємствами та зарубіжними партнерами і стримують євроінтеграційні процеси України.

Проблеми, спричинені тіньовою економікою, стають хронічними та призводять до моральної й духовної деградації суспільства, правової незахищеності громадян і суб'єктів господарювання, а також поширюють правовий нігілізм та недовіру до влади. Науково обґрунтовані оцінки рівня тіньової економіки в Україні свідчать про зниження її обсягів, що може бути зумовлено падінням офіційного виробництва, економічними кризами та війною, зниженням якості адміністрування податків та протиправним втручанням керівників регіональних органів в управління податковими і митними платежами.

Питання митної вартості також лишаються одними з найбільш суперечливих у взаємовідносинах імпортерів та митної служби. Зниження митної вартості часто вважається основною причиною недоотримання податкових

надходжень від імпорту, що призводить до численних пропозицій щодо розширення дискреції митних органів у відмові визнання заявленої митної вартості та збільшення відповідальності декларантів. Однак статистика свідчить про те, що коригування митної вартості не є настільки ефективним інструментом, як це може здаватися [52].

За даними Економічної експертної платформи за 2022 рік, митними органами було прийнято 13 924 рішень щодо коригування митної вартості, при цьому донараховано 108,9 млн грн митних платежів, що становить всього 0,04% від загальної суми податків, адміністрованих Державною митною службою України. Тобто, можна стверджувати, що контроль правильності визначення митної вартості не має помітного впливу на справляння митних платежів.

За тим же періодом, декларантами було оскаржено до суду 2191 рішень щодо коригування митної вартості на суму 403,09 млн грн. З них 1683 рішення, а це 77%, на суму 311,09 млн грн було вирішено на користь декларантів. Навіть більш важливим є те, що сума донарахованих платежів на 12% випадків, які були успішно оскаржені, майже у три рази більша, ніж вартість стягнутих платежів [53].

Митниця у середньому стягувала близько 7800 грн за одним рішенням з коригування митної вартості. Однак на одне скасоване судами рішення припадало 185 000 грн нарахувань.

Це підносить два важливих питання. По-перше, якість рішень, прийнятих митницею, оскільки декларанти відмовлялися від оскарження коригувань митної вартості, коли суми нарахувань були незначними і не оправдували витрат на оскарження. По-друге, ефективність витрат на діяльність митниці з коригування митної вартості, враховуючи середній розмір бюджетних надходжень від одного рішення з коригування. Статті 54 та 55 Митного кодексу України передбачають складну процедуру контролю та коригування митної вартості, пов'язану з суттєвими витратами часу та ресурсів як митним органом, так і декларантом [8].

Багато експертів вказують на існування позаправових практик спонукання декларантів до самостійного коригування вартості до індикативного рівня. Кількість випадків відкликання декларантами митних декларацій для самостійного

коригування заявленої митної вартості має тенденцію до збільшення (20 825 випадків у 2020 році, 24 626 у 2021 та 28 336 у 2022) [53].

Питання вибору методу визначення митної вартості ретельно регулюється Митним кодексом України, зазначаючи 6 методів, серед яких 1 є основним, а інші 5 – вторинними. Згідно з положеннями Митного кодексу, кожен наступний метод використовується, якщо попередній не дозволяє визначити митну вартість товарів.

Резервний метод є останнім, застосовуваним лише у випадках, коли інші методи не дозволяють визначити митну вартість. Відповідно до Митного кодексу, цей метод може бути використаний лише в разі неможливості застосування інших методів.

Проте часто виникають випадки, коли, не маючи можливості застосувати основний метод, митні органи вибирають резервний метод без належних обґрунтувань. Це може призвести до ризику, оскільки правила застосування резервного методу не є жорсткими, відкриваючи простір для гнучкого використання, що не завжди відповідає законам та може створювати труднощі для суб'єктів господарювання.

На рівень надходження митних платежів до Державного бюджету суттєвий вплив мають не лише заниження митної вартості товарів, але й правильність встановлення країни походження товару та ідентифікація коду при переміщенні товарів через митний кордон. У випадку підроблення сертифіката про країну походження товарів або невірної класифікації товарів відбувається заниження розміру ввізного мита, що призводить до зменшення нарахування податку на додану вартість.

УКТ ЗЕД ґрунтується на принципах та міжнародних стандартах Гармонізованої системи опису та кодування товарів. Ця система передбачає однозначне і безперечне включення конкретного товару до певного угруповання, що має чітко визначену групувальну ознаку. Точність та достовірність наданих суб'єктом ЗЕД відомостей про товар визначає швидкість встановлення митним органом їх відповідності опису класифікаційних груп ЗЕД. У випадку сумнівів митні органи можуть вимагати від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та

громадян зразки товарів та достовірні документи, щоб прийняти класифікаційне рішення. Це може вимагати додаткового часу митного оформлення товару, що призводить до затримок для платника податків та збільшення роботи посадових осіб митного органу.

Правильне визначення коду товару визначає належно нарахований розмір мита і впливає на вірогідність статистичної інформації. Хоча деякі товари можуть бути класифіковані легко за описом товарної позиції, існують також товари, чия класифікація ускладнена через різне тлумачення як самого товару, так і критеріїв його деталізації.

Ще однією проблемою стала значна модифікація процедури митного оформлення імпортованих до митної території України автомобілів. Зокрема, починаючи з 1 квітня 2022 року (у період дії воєнного стану на території України), операції з ввезення фізичними особами на митну територію України автомобілів легкових, їхніх кузовів, причепів та напівпричепів, мотоциклів, а також транспортних засобів для перевезення 10 осіб і більше, а також транспортних засобів для вантажних перевезень у митному режимі імпорту, тимчасово звільнені від оподаткування ПДВ і акцизного податку. Також, починаючи з 1 квітня 2022 року і на період воєнного стану, суб'єкти господарювання, що є платниками єдиного податку першої, другої та третьої груп, звільнені від оподаткування ПДВ при ввезенні товарів на митну територію України за митним режимом імпорту. Це не стосується певних категорій фізичних та юридичних осіб, які визначені законом № 2142-IX, що вносить зміни до Податкового кодексу України [18].

Власне, такий крок було запропоновано в рамках розширення бази для забезпечення потреб Збройних сил України у автотранспортних засобах та підтримки бізнесу, що займається зовнішньоекономічною діяльністю. Якщо скасування митних платежів для певних категорій суб'єктів підприємництва дійсно мало ефект підтримки ЗЕД, то, як відобразила практика впровадження змін у частині розмитнення авто, більшість цивільних громадян використовували дану можливість задля придбання транспортних засобів для особистих потреб, що в кінцевому результаті не мало жодних переваг в контексті забезпечення ЗЕД.

Цей аспект має дві різні сторони. З одного боку, економічні труднощі, такі як зниження доходів населення, втрати робочих місць і закриття бізнесів у зоні окупації, а це більше 20% території України, спонукають громадян шукати шляхи економії, зокрема, шляхом придбання автомобілів з "нульовим розмитненням". З іншого боку, ураховуючи важливість забезпечення Збройних Сил України та підприємств в умовах війни, цей документ потребує уточнень, зокрема, встановлення певних обмежень для цивільних громадян. Оскільки пріоритетом є потреби військових у транспортних засобах, важливо розуміти, що документ спрямований на підтримку ЗСУ. Таким чином, масове придбання автомобілів цивільними громадянами за спрощеними митними процедурами та "нульовим розмитненням" призводить до ускладнення роботи митниць та значних втрат у Державному бюджеті, що подальше ускладнює фінансово-економічне становище країни.

3.2 Шляхи підвищення ефективності справляння митних платежів з метою забезпечення надходжень Державного бюджету України.

На сьогоднішній день, знаходячись у стані конфлікту з російською федерацією, Україні особливо необхідна підтримка та допомога від міжнародних союзників. Європейський Союз висловлює непохитну підтримку нашій країні в процесі реформ, активно підтримує Збройні Сили України та надав нашій державі статус члена Європейського Союзу. Для повноцінного вступу до ЄС Україна повинна реалізувати ряд реформ, включаючи важливу задачу реформування митного законодавства відповідно до стандартів Європейського Союзу.

У ЄС митне право виникло як частина економічного об'єднання через створення митного союзу. Спочатку це стосувалося лише певних видів товарів, а згодом розширилося на загальний митний союз, що став основою для європейських інтеграційних процесів. Успіхи України в процесі євроінтеграції напряду залежать

від адаптації в сфері митного законодавства до митного права ЄС. Важливою складовою митного законодавства є регулювання митних платежів [58].

Сучасні дослідження та практика свідчать, що ефективність збору митних платежів наряду залежить від якості їх адміністрування. Основні принципи адміністрування митних платежів, закріплені у законодавстві України, переважно відповідають тим, які застосовуються в інших країнах. Митні органи, у своїй практичній діяльності, накопичили значний досвід у сфері адміністрування податків. Важливими компонентами цього процесу є митна експертиза, оцінка митної вартості та контроль за декларуванням товарів з метою забезпечення повноти та своєчасності сплати митних платежів до бюджету.

За останній час світова практика митного адміністрування змінила підходи від зовнішньоторговельного регулювання до застосування сучасних технологій для передплати електронною інформацією, дистанційного митного оформлення без фізичної присутності посадовців, використання системи управління ризиками для оптимізації ресурсів адміністраторів та керування процесом справляння митних платежів, особливо там, де існує висока ймовірність порушення законодавства, сприяючи швидкому руху товарів через митний кордон країни.

У впровадженні активної митної політики в Україні ключову роль відіграє наявність єдиного нормативно-правового базису для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. На сьогодні митні органи регулюються не лише Митним кодексом України, а також рядом підзаконних актів, таких як постанови уряду, накази та розпорядження Державної митної служби України. Це викликало необхідність перегляду Митного кодексу України та вдосконалення чинних норм митного і податкового законодавства.

Однією з ключових рис формування активної митної політики в Україні є потреба у вирішенні проблеми зайвих адміністративних бар'єрів у митній сфері, які можуть негативно позначитися на українській економіці. Також необхідно вдосконалити нові митні технології, спрямовані на спрощення умов легальної торгівлі та забезпечення ефективного контролю за переміщенням товарів через митний кордон.

Головним викликом для розвитку системи митного оцінювання в Україні, відповідно до вимог Світової організації торгівлі, залишається недостовірне декларування учасниками зовнішньоекономічної діяльності інформації про товари та їхню вартість з метою зменшення митних платежів. Однак, якщо усі учасники зовнішньоекономічної діяльності зацікавлені в тому, щоб митна система відповідала сучасним вимогам і була конкурентоспроможною, необхідно внести значні зміни. Особливо важливо це стосується виконання базових принципів оновленої Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, яка визначає стандарти для діяльності митних органів у контексті уніфікації митного законодавства різних країн [11].

Згідно з положеннями конвенції, митна служба має встановлювати та підтримувати офіційні консультативні зв'язки з учасниками зовнішньої торгівлі для сприяння розвитку співпраці та надання підтримки впровадженню ефективних методів роботи, які відповідають національному законодавству та міжнародним договорам. Ці методи ґрунтуються на спрощенні та гармонізації митних процедур через застосування інформаційних технологій, співпрацю між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності, а також на підвищенні кваліфікації кадрів Державної митної служби.

У практиці країн Європейського Союзу велику увагу приділяють формуванню якісної поведінки осіб, які здійснюють митні платежі. Для підвищення рівня митної культури клієнтів митної служби використовують різноманітні механізми, спрямовані на збільшення добровільної сплати податкових зобов'язань та встановлення відповідальності платників перед митними органами. Також регулюють і контролюють основні ризики в цих відносинах [56].

Для вирішення таких питань податкові органи держав-членів ЄС використовують різні заходи впливу на формування нових взаємовідносин з платниками митних платежів [58]:

- заохочення добровільного та добросовісного виконання вимог податкового законодавства та культивування моральної податкової поведінки осіб, які здійснюють митні платежі;

- проведення відкритої інформаційної кампанії, що включає розповсюдження інформації про використання зібраних податків серед населення;
- публікація списків осіб, які порушують чесність при сплаті митних платежів;
- співпраця з вищими навчальними закладами для розвитку податкової освіти серед молоді;
- використання передових технологій для спрощення адміністрування податковими службами митних платежів та їх оплати платниками;
- реалізація процесу адміністрування податків за допомогою методик, що базуються на поведінкових і психологічних підходах.

Ще однією ефективною стратегією для вдосконалення системи адміністрування митних платежів у країнах Європейського Союзу є використання Єдиного рахунку для сплати податків. Ця практика успішно впроваджена у таких країнах, як Бельгія, Велика Британія, Данія та Швеція. Завдяки його простоті та прозорості, цей інструмент отримав визнання серед учасників податкового процесу, зокрема, податкових служб та платників податків. Унікальністю Єдиного рахунку є можливість платника здійснити всі необхідні митні платежі за допомогою одного платіжного доручення. Це спрощення дозволяє уникнути помилок при здійсненні платежів та надає митним органам точний огляд щодо сплати митних обов'язків [56].

Таким чином, порівняння систем адміністрування митних платежів між країнами ЄС та України вказує на необхідність оптимізації національної митної системи, відповідно до стандартів ЄС у цій області. Управління податком на додану вартість для імпортованих товарів в Україні виявляється особливо важким та неефективним. На сьогоднішній день вже здійснено кроки у напрямку спрощення цієї системи. Зокрема, важливим етапом реформування адміністрування ПДВ є розробка та розширення системи електронного адміністрування.

Цей метод, який давно став загальноприйнятим у країнах з розвинутою системою оподаткування, дарує українським платникам ПДВ, які ввозять товари, численні переваги. Серед них можна виділити:

1. зменшення витрат робочого часу та фінансових ресурсів на здобуття відповідних бланків;
2. можливість автоматичного виявлення арифметичних та друкарських помилок у податкових документах;
3. автоматичне оновлення форматів звітності при запровадженні нових форм звітності;
4. зменшення часу, витраченого на перевірку документів, які представляють платники для повернення сум ПДВ, що, в свою чергу, дозволяє швидше отримання заявлених сум;
5. гарантія конфіденційності інформації;
6. підвищення ефективності обробки даних.

Україні притаманний фіскальний підхід до мита, що означає його спрямування на задоволення фінансових потреб держави. В кожному варіанті державного бюджету України за останні роки збори з митниці становлять практично половину всіх податкових надходжень. Це головним чином ПДВ на імпорт, а також акцизи та мито. У розвинених країнах основний акцент робиться на регулюючій функції мита, і внесок від імпортного мита становить менше 0,3% ВВП. У відміну від цього, в Україні митна служба відіграє значущу роль у наповненні державного бюджету.

Для створення ефективної системи митно-тарифного регулювання в Україні доцільно використовувати досвід країн Центральної Європи, які успішно вирішували аналогічні завдання у формуванні митної політики. Також важливо впроваджувати систему аналізу ризиків та пост-аудиту для запобігання порушенням митних правил.

Щодо наповнення державного бюджету України через митні платежі, необхідно розвивати митний контроль, оскільки багато нормативних актів конфліктують між собою, що робить їх менш ефективними. У цьому важливо використовувати міжнародні стандарти провідних країн, враховуючи при цьому національні традиції, менталітет та наукові досягнення вітчизняних вчених у сфері справляння та адміністрування митних платежів.

Низька ефективність справляння мита в Україні обумовлена відсутністю чіткого механізму стягнення податків та зборів в національному законодавстві, зокрема у Митному кодексі.

Під час експорту товарів з-за кордону зарубіжний виробник отримує відшкодування ПДВ. Щоб вітчизняний товар був конкурентоспроможним, існує ПДВ на імпорт. Податок обчислюється як частка вартості товару, при чому ставка для ПДВ становить 20%. Однак недобросовісні підприємства намагаються зменшити свої податкові зобов'язання при імпорті, що призводить до двох негативних наслідків для економіки і суспільства – зменшення доходів державного бюджету та знищення вітчизняного виробництва [61].

Кожна країна зацікавлена у тому, щоб ефективно продавати свою продукцію за кордон та отримувати валюту. Безмитний імпорт є способом, який дає тимчасовий ефект, але веде до довгострокового економічного занепаду. Спад виробництва викликає не лише зменшення експорту, але й зниження доходів власного населення, що призводить до падіння платоспроможного попиту та негативно впливає на імпортерів.

Важливо відзначити, що деякий імпорт є корисним, зокрема, імпорт засобів виробництва, високотехнологічних товарів для технічного оновлення та імпорт необхідної сировини для розвитку.

Проте, загалом, багаті країни, в основному, захищають себе від недорогого імпорту, що призводить до їхнього подальшого збагачення, тоді як бідні, навпаки, відчиняють свої кордони для безмитного імпорту, включаючи гуманітарну допомогу та секонд хенд, і стають ще біднішими.

Наприклад, Велика Британія впровадила оподаткування всіх імпортних посилок з 1 січня 2021 року після Brexit та закінчення перехідного періоду. Нова система оподаткування, що включає ПДВ та мито на імпорт, охоплює всі товари, незалежно від їхньої вартості чи походження.

З 1 липня 2021 року в Європейському Союзі стартувала нова система оподаткування електронної торгівлі, відома як ПДВ на електронну торгівлю. Це

стосується всіх товарів, продаваних онлайн та імпортованих з-за меж ЄС, незалежно від їхньої ціни [60].

У той час, в Україні, навпаки, безпідставно збільшується ліміт вартості товарів у посилках, які звільнені від оподаткування. Навіть більше, існує правило, згідно з яким для посилок вартістю понад 150 євро, податок стягується лише з різниці між повною вартістю і 150 євро.

Це означає, що з товару вартістю 155 євро буде стягнуто лише 1 євро податку. Проте законодавець не врахував, що введення ліміту було обумовлено неефективністю повноцінного митного оформлення для дешевих посилок, оскільки витрати часу митника на оформлення виходять дорожче, ніж стягнутий податок.

Враховуючи розвиток цифровізації суспільства, у деяких країнах автоматизовано митне оформлення значної частини імпорту. Наприклад, застосунок "Smart Customs", розроблений Державним митним комітетом Азербайджану, дозволяє громадянам декларувати та сплачувати податки не лише за зарубіжні посилки, але й за автомобілі, що значно спрощує процедуру та робить її більш ефективною [61].

Митна справа є складною галуззю. Для забезпечення дотримання митних норм і процедур під час переміщення товарів через кордон, митник повинен мати фахову освіту, глибокі знання і значний досвід.

6 квітня 2023 року було внесено законопроект про зміни до Митного кодексу України, який стосується особливостей роботи митних органів та атестації посадових осіб в цих органах (№6490-д) [62].

Проект закону включає в себе кілька ключових положень, таких як зміни в процедурі конкурсного відбору Голови Держмитслужби та залучення міжнародних експертів для проведення конкурсу на цю посаду. Також, він передбачає право Голови Держмитслужби призначати своїх заступників за підтримкою Прем'єр-міністра, а не потребує погодження з Міністром фінансів України. Законопроект також вводить щорічний зовнішній аудит діяльності митних органів та інші важливі ініціативи.

15 травня 2023 року, законопроект 6490-д отримав позитивну оцінку Українською Радою Бізнесу (УРБ), яка є об'єднанням 107 бізнес-асоціацій різних галузей. УРБ, однак, висловила певні зауваження та закликала народних депутатів швидко ухвалити законопроект в цілому.

На додаток до підвищення зарплат митників, УРБ вказала на необхідність оснащення митних пунктів сучасними засобами контролю, розробки об'єктивних ключових показників ефективності Митниці, налагодження автоматичного обміну інформацією та інші аспекти.

Для повного реформування митниці важливо не лише підвищувати зарплати, але і спрощувати адміністративні процедури, впроваджувати електронні системи контролю та надавати прозорість в роботі митних органів. Також, важливо гарантувати незалежність митної служби від політичного впливу та забезпечувати рівні умови для всіх учасників бізнесу.

Митна реформа стане неуспішною, якщо її не поєднати з податковою реформою. Важливо встановити ефективний обмін інформацією між митними та податковими органами для виявлення податкових порушень і недекларованого доходу.

Інтегрована реформа податкової та митної служб дозволить спростити та узгодити їхні процедури. Це дозволить митниці зменшити акцент на фіскальні функції та зосередитися на сервісі та безпеці.

Ефективні механізми контролю та обмін інформацією між митницею і податковою службою сприятимуть виявленню недекларованого обігу та зменшенню податкових порушень. Це призведе до збільшення доходів держави, справедливішого розподілу податкового навантаження та поліпшить умови для розвитку вітчизняного виробництва та приваблення іноземних інвестицій.

Важливо також відзначити, що повна сплата митних платежів при імпорті не тільки наповнює бюджет, але й захищає внутрішній ринок, підтримує вітчизняне виробництво та запобігає трудовій еміграції. Уніфікація умов оподаткування імпорту для всіх товарів, незалежно від ціни, разом з цифровою технологією декларування, може сприяти цілям реформи.

Щодо стимулювання внутрішнього виробництва, рекомендацією є скасування мит на частини та комплектуючі, а також зниження технічних бар'єрів та бюрократичних процедур для зовнішньої торгівлі.

Для ефективного подолання проблем митних порушень та контрабанди рекомендується зосередитися на наступних напрямках:

- використання зарубіжного досвіду у справах організації державного кордону та технічного обладнання контрольно-пропускних пунктів;
- легалізація деяких видів діяльності для зменшення кримінальних аспектів контрабанди;
- підвищення кваліфікації персоналу митниці та забезпечення їх підзвітності
- запровадження інформаційної політики для популяризації легального бізнесу та усвідомлення наслідків контрабанди;
- створення системи митної безпеки з урахуванням міжнародного досвіду
- автоматизація обміну інформацією та всіх процесів декларування товарів.

Щодо боротьби з корупцією та проблеми заниження митних вартостей, пропонується [64]:

- підвищення заробітної плати митникам та посилення відповідальності за корупційні злочини;
- впровадження сучасних технологій для автоматизації розрахунків митних вартостей
- розробка чітких правил класифікації товарів та контроль за їх достовірністю;
- залучення підприємств до розробки та обговорення митних правил;
- сприяння розумінню підприємствами вимог та процедур визначення митних вартостей;

- обмін інформацією між країнами щодо митних вартостей та найкращих практик;
- удосконалення законодавства та проведення навчань з важливості визначення точної митної вартості товарів.

Запровадження ІТ-інструментів у роботу Держмитслужби сприятиме апроксимації наших митних практик до стандартів Європейського Союзу. В сучасній цифровій ері, що впливає на світ та Україну, уряд акцентує увагу на необхідності швидкої цифровізації всіх сфер життя та державних установ, включаючи митницю.

Інтеграція України у митний простір ЄС передбачає гармонізацію митного законодавства та наближення митних практик до європейських стандартів. Впровадження ІТ-інструментів у Держмитслужбу створює умови для успішної реалізації цих важливих процесів. Сучасні закони та процедури вимагають відповідного електронного інструментарію.

Спрощення взаємин між митницею та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності сприяє зменшенню людського впливу. Це, в свою чергу, призводить до зменшення корупції, спрощення та прискорення процесів митного контролю та обліку, а також підвищує рівень довіри Європейського Союзу до митних служб України.

Лише сучасні ІТ-рішення забезпечують ефективний обмін великими масивами складно структурованої інформації, який є основою митної системи ЄС. Недавній приклад — набрання чинності наказу Мінфіну № 355 від 29.06.23 р., що став сигналом для наступного кроку практичної імплементації європейських митних спрощень.

Основні досягнення у сфері ІТ в українській митниці за 2022–2023 роки включають наступні пункти [65]:

- зведення нового мобільного резервного центру обробки даних (ЦОД), який готовий до промислової експлуатації;

- долучення Держмитслужбою до митного безвізу з країнами Європи та впровадження Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). Це спрощує транзитне перевезення товарів та зменшує вартість митних процедур;
- видача статусів Авторизованих економічних операторів (AEO) українським компаніям, що дозволяє отримати важливі митні переваги та спрощення. Розробка Системи для роботи з рішеннями митних органів (CDS.UA) також в планах для уніфікації та автоматизації процесів;
- самостійне здійснення підприємствами, що отримали авторизацію на застосування «процедури випуску за місцезнаходженням», частини митних формальностей;
- впровадження повністю електронної системи управління гарантіями (GMS), що дозволяє електронно передавати та змінювати гарантії;
- запуск телеграм-бота Держмитслужби для отримання сповіщень про статус митних декларацій та іншої інформації, але без передачі конфіденційних даних;
- доступ податкової та митниці одна до іншої інформаційних баз для оперативного виявлення та блокування порушень законодавства платниками податків.

На період з 2024 по 2026 роки Держмитслужба розробила стратегічний план митниці на кілька років вперед (Multi-annual Strategic Plan for Customs, MASP-C). Цей план є комплексним оглядом та інструментом для звітування про ключові ініціативи в області електронної митниці. В документі міститься інформація про ІТ-стратегію, повна документація про проекти та детальний графік їх впровадження. Простими словами, MASP-C виконує дві основні функції: встановлює рамки для розвитку електронних митних систем і служить динамічним планом впровадження систем, необхідних для успішної євроінтеграції в митній галузі.

Цифрова трансформація української митниці визначається як ключовий тренд у контексті її європейської інтеграції, особливо в умовах широкомасштабної війни. Лише таким чином буде створено міцну основу для спрощення та

прискорення митних процедур, розвитку торговельних відносин з об'єднаним ринком ЄС, наближення та подальшої економічної інтеграції України до Євросоюзу, що з перших кроків було заплановано як переважно митний союз.

ВИСНОВОК

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Адміністрування митних платежів є фіскальним процесом, і воно включає в себе всі елементи управлінської діяльності. Основними учасниками цього процесу є митні органи, які здійснюють контроль і стягнення митних платежів, та платники митних платежів, які зобов'язані сплачувати ці платежі. Адміністрування митних платежів регулюється митним та податковим законодавством України. Головними напрямками адміністрування митних платежів є стягнення цих платежів, контроль за правильністю розрахунків та своєчасністю сплати, а також розподіл і зарахування отриманих сум митних платежів.

2. Нормативно-правове забезпечення адміністрування митних платежів в Україні є комплексним та деталізованим. Регулюються дане управління МКУ, ПКУ та іншими законами України з питань оподаткування. Згідно з Митним кодексом України, контролюючі органи виконують важливі функції щодо забезпечення справляння митних платежів, контролюючи їх обчислення, своєчасність та повноту сплати. Положення закону визначають повноваження контролюючих органів у сфері митної справи, зокрема, застосування заходів щодо примусового стягнення митних платежів у межах визначених законодавством обмежень.

3. Наукові публікації, що присвячені адмініструванню митних платежів, відображають важливий напрямок досліджень у сфері митної діяльності. Критичний огляд таких публікацій вказує на деякі ключові аспекти та тенденції. Одним із ключових аспектів є комплексність регулювання та контролю за митними платежами. Дослідники акцентують увагу на ролі контролюючих органів у забезпеченні правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних обов'язків.

4. Адаптація митного законодавства до умов війни в Україні включає сукупність заходів з контролю та оформлення товарів, послуг та інших об'єктів, що перетинають митний кордон, а також порядок сплати відповідних зборів і податків. Війна внесла зміни в організацію роботи Державної митної служби, що вимагало

внесення відповідних змін у нормативно-правові документи та законодавчу базу України. У контексті воєнного стану в Україні прийнято ряд законодавчих змін для підтримки платників податків та забезпечення військових всім необхідним. Ці зміни включають пільги зі сплати податків при імпорті товарів, не пов'язаних із протидією збройній агресії країни-окупанта, надані у квітні-червні 2022 року, а також пільги при імпорті продукції оборонного призначення та інші. Проте, проблематика організації митних процедур під час війни залишається актуальною, навіть попри вже реалізовані кроки. Лише захист та підтримка національного товаровиробника можуть забезпечити безперебійну роботу та утримання конкурентних позицій на світовому ринку, а спрощення митних процедур може значно оптимізувати забезпечення потреб громадян та ЗСУ.

5. Україна стикається із зниженням податкових надходжень до державного бюджету, особливо від митних платежів, через ускладнення економічної та політичної ситуації як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Митниця відіграє важливу роль у наповненні бюджету, і її частка в доходах бюджету сягала 40%, що становить майже половину всіх податкових надходжень до державного бюджету. Аналіз структури податкових платежів за 2022 рік показує, що найбільшою питомою вагою в цьому періоді є податок на додану вартість, за яким слідують акцизний податок та мито. Важливим чинником, який впливає на надходження до бюджету, є ефективність роботи митних органів. Низький рівень надходжень у 2022 році пояснюється як зменшенням імпорту, так і неефективним макроекономічним прогнозуванням та недоліками у плануванні доходів при складанні проєкту закону про Державний бюджет.

6. Умови повномасштабного військового вторгнення суттєво впливають на надходження митних платежів. Війна, валютний курс, кількість платників, прийняті закони та певні місяці виявилися ключовими факторами. Війна призводить до значущого зменшення митних платежів, в той час як збільшення валютного курсу, кількості платників та ефективне правове регулювання стимулюють збільшення надходжень. Важливість політичних та економічних

рішень, а також сезонних варіацій вказують на необхідність комплексного підходу до адміністрування митних платежів в умовах військових конфліктів.

7. Виявлено проблеми у сфері митних платежів, які суттєво впливають на адміністрування митних платежів. Серед ключових викликів можна виділити незаконне переміщення грошових потоків, обширні митні правопорушення та контрабанду, корупцію в митних органах, заниження митної вартості та недостатнє інформаційно-технічне забезпечення. Ці аспекти свідчать про системні недоліки та вразливість митного механізму, які потребують комплексних заходів для вирішення.

8. Для підвищення ефективності справляння митних платежів та забезпечення надходжень до Державного бюджету України пропонується комплекс заходів, включаючи автоматизацію процесів, налагодження партнерських відносин, підвищення оплати праці митникам, боротьбу з корупцією, використання сучасних технологій, встановлення чітких правил та контроль за достовірністю інформації. Ці заходи спрямовані на оптимізацію митного процесу та максимізацію надходжень до бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад, і голов, ред. В.Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ «Перун». 2001. С. 1440.
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. Редкол.: С.В. Мочерний (вілл, ред.) та ін. Видавничий центр «Академія», 2000. С. 864.
3. Баранов С. О. Актуальні проблеми адміністрування митних платежів в Україні. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 3. С. 117–119. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/374ec9fc-e65f-4c62-a14b-bbdd292e740e/content>
4. Селіванов А.О. Адміністрування податків: нові проблеми в адміністративному та фінансовому праві України. Право України. 2002. № 2. С. 34-38.
5. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-V
6. Демянюк О. Б., Герчаківський С. Д. Митне адміністрування: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ. 2016. С. 328.
7. Батанова Л. О., Карпенко Г. Л., Коваль Н. О. Адміністрування митних платежів: навчально-методичний посібник. Чернівці. 2018. С. 88.
8. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 7 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 07.11.2023).
9. Закон України «Про митний тариф» від 19.10.2022 № 2697-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення: 07.11.2023).
10. Класифікація товарів (УКТЗЕД). НТФ "Інтес". URL: <https://qdpro.com.ua/uk/catalogue/18000000> (дата звернення: 08.11.2023).
11. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643 (дата звернення: 08.11.2023).
12. Закон України №2325-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з

оподаткування» від 21 червня 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-20#Text> (дата звернення: 08.11.2023).

13. Конвенція про тимчасове ввезення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_472#Text (дата звернення: 08.11.2023).

14. Шгаль Т.В., Вівденко М.А., Кравченко К.Є. Митні платежі України та вплив на них членства у Світовій організації торгівлі. Вісник Міністерства доходів і зборів України. 2013. № 35. С. 25–34. URL: <https://doi.org/10.31498/2225-6407.1.2013.19019>

15. Германович І., Гуцул І. Теоретичні засади адміністрування митних платежів. Актуальні питання фінансової теорії та практики. Збірник матеріалів Десятої заочно-дистанційної наукової конференції студентів і молодих вчених. м. Тернопіль. ЗУНУ. 2023. С. 50-52. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48291/1/%D0%90%D0%BA%D1%82.%20%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%84%D1%96%D0%BD.%20%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97.pdf#page=50>

16. Прокіпчук Л. І. Контрабандні поставки товарів в Україні: обґрунтування проблеми та її вплив на справляння митних платежів. Актуальні проблеми функціонування господарської системи України: матер. XXVI Міжнар. наук. конф. студ., асп. та мол. уч. (м. Львів, 17-18 трав. 2019 р.). Львів: КД «Коло», 2019. С. 121-122.

17. Коваль О. О. Поняття та система адміністрування податків та зборів в Україні. Наше право. 2015. № 1. С. 159-164.

18. Мирончук В. М., Матвеев В. М., Голомша Н. Є. Митні процедури забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2022. № 39. С. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1386>

19. Бороденко Т. М. Сучасний стан адміністрування митних платежів в Україні. International scientific journal «Grail of Science». 2023. № 24. с. 84-90. URL:

<https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/841/858> (дата звернення 13.11.2023).

20. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

21. Постанова Кабінету Міністрів № 236 «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» від 9 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

22. Постанова Кабінету Міністрів України № 426 «Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації» від 9 квітня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/426-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

23. Закон України № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» від 24 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

24. Закон України № 2325-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» від 21 червня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-IX#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

25. Пояснювальна записка до проекту Закону України про внесення змін до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо завершення дії пільг з оподаткування транспортних засобів. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1395255> (дата звернення: 14.11.2023).

26. Постанова Кабінету Міністрів № 153 «Про перелік товарів критичного імпорту» від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-perelik-tovariv-kritichnogo-importu-153-240222> (дата звернення: 14.11.2023).

27. Постанова Кабінету Міністрів України № 174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» від

1 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

28. Закон України № 2836-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України» від 13 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2836-20#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

29. Закон України № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

30. Закон України № 2118-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 3 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення: 14.11.2023).

31. Звіт про результати роботи Державної митної служби за 2022 рік. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%202022%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%202022%20(3).pdf) (дата звернення: 16.11.2023).

32. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення: 16.11.2023).

33. У 2022 році Держмитслужба перерахувала до держбюджету 300,8 млрд грн: чому не більше?. Державна Митна Служба. URL: <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/u-2022-rotsi-derzhmitsluzhba-pererakhuvala-do-derzhbiudzhetu-3008-mlrd-grn-chomu-ne-bilshe-1062> (дата звернення: 16.11.2023).

34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання розстрочення сплати податку на додану вартість та застосування забезпечення виконання зобов'язань під час ввезення на митну територію України обладнання для власного виробництва на території України» від 07 лютого 2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

35. Закон України № 2530 «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму "єдиного вікна" та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України» від 06 вересня 2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19> (дата звернення: 17.11.2023).

36. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів» від 08 листопада 2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2611-19#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

37. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Тимчасового порядку виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення транспортних засобів для їх вільного обігу на митній території України та внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1388 і від 4 червня 2007 р. № 795» від 12 грудня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1077-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

38. Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо ввезення транспортних засобів на митну територію України» від 22 травня 2019р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2612-19#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

39. Наказ № 153 «Про затвердження Змін до Класифікатора звільнень від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України» від 13 квітня 2020 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/514830___713478 (дата звернення: 17.11.2023).

40. Закон України №674-IX «Про Митний тариф України» від 04 червня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

41. Постанова Кабінету Міністрів України № 971 «Про затвердження Порядку взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами,

установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму “єдиного вікна” та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 21 жовтня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

42. Закон України № 1261-IX «Про внесення змін до розділу XI Митного тарифу України щодо уніфікації ставок ввізного мита на товари легкої промисловості» від 19 січня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1261-20> (дата звернення: 17.11.2023).

43. Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України» від 15 квітня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-20#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

44. Закон України № 2173-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану» від 01 квітня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

45. Постанова Кабінету Міністрів України № 1091 «Про затвердження переліку окремих товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України транзитом здійснюється без надання митним органам забезпечення сплати митних платежів» від 27 вересня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

46. Закон України №2697-IX «Про Митний тариф України» від 19 жовтня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

47. Постанова Кабінету Міністрів України № 1260 «Про внесення змін до переліку товарів (у тому числі лікарських засобів, медичних виробів та/або

медичного обладнання), необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, операції з ввезення яких на митну територію України та/або операції з постачання яких на митній території України звільняються від оподаткування податком на додану вартість та які звільняються від сплати ввізного мита» від 09 листопада 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1260-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

48. Сідляр В. В., Валігура В. А. Проблеми адміністрування митних платежів через призму фіскальних загроз. Ефективна економіка. 2021. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/102.pdf (дата звернення: 23.11.2023).

49. Каплій О. В., Кісіляк Д. В. Запобігання корупційним правопорушенням у сфері здійснення митної справи. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. С. 281-285. URL: http://lsej.org.ua/12_2022/65.pdf (дата звернення: 23.11.2023).

50. Hors Irene. «Fighting corruption in customs administration: what can we learn from recent experiences?» OECD Development Centre Working. № 175. P. 65 URL: https://www.researchgate.net/profile/Irene-Hors/publication/5204356_Fighting_Corruption_in_Customs_Administration_What_Can_We_Learn_From_Recent_Experiences/links/5ba3811f45851574f7d890a0/FightingCorruption-in-Customs-Administration-What-Can-We-Learn-From-Recent-Experiences.pdf (дата звернення: 23.11.2023).

51. Олійник Д. О. Запобігання корупційним злочинам, що вчиняються при здійсненні митних процедур. Монографія. Харків: Право. 2018. С. 200.

52. Кормич Б. А. Контроль та коригування митної вартості: у пошуках ефективності. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Том 2. 2023. С. 96-98. URL:

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26520/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%D1%87%20%D0%91.%20%D0%90.%20%D0%9A%D0%BE%>

D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B3%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96...pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 23.11.2023).

53. Моніторинг окремих аспектів діяльності Державної митної служби України за 2022 рік. Економічна експертна платформа. URL: <http://iset-ua.org/images/Monitoring-Mitnitsya-2020-2022.pdf> (дата звернення: 23.11.2023).

54. Аналіз обсягів контрабанди в Україні. 2021. Ukraine Economic Outlook. URL: <https://www.ukraineeconomic-outlook.com/researches> (дата звернення: 25.11.2023).

55. Легкоступ І., Сاینчук Н., Соколюк М. Митні платежі як складова формування дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43> (дата звернення: 25.11.2023).

56. Прокіпчук Л. І. Досвід Європейського Союзу у питаннях адміністрування митних платежів: теоретичні основи та практичні рекомендації. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2019. Випуск 3 (81). с. 71-75. URL: <https://www.snaujournal.com.ua/index.php/journal/article/view/85/77> (дата звернення: 25.11.2023).

57. Результати опитування керівників підприємств м. Києва та Київської області щодо їх ділової активності II квартал 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/files/bos/10_Kyiv_2023-q2.pdf (дата звернення: 14.11.2023).

58. Карпенко Г. Л., Коваль Н. О., Панфілова О. Є. Митне право Європейського Союзу: навч. метод. посіб. Одеса: Фенікс. 2020. 120 с.

59. Офіційний сайт Європейського союзу. URL: https://european-union.europa.eu/index_en (дата звернення: 25.11.2023).

60. Шонія Б. Г. Адаптація митного законодавства України до норм Європейського Союзу. Академічні візії. 2023. Випуск 22. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/599/546> (дата звернення: 26.11.2023).

61. Економічна правда. Яка реформа потрібна митниці. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/31/700690/> (дата звернення: 25.11.2023).

62. Проект закону України N 6490-д «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів» від 06 квітня 2023 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI09068I> (дата звернення: 26.11.2023)

63. Закон України № 2322-IX. «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» від 20 червня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 26.11.2023)

64. Наказ Державної митної служби України № 560 «Антикорупційна програма Державної митної служби України на 2021-2022 роки» від 09 грудня 2020. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/Antykoruptsijna-programa-Derzhmytsluzhby-1.pdf> (дата звернення: 26.11.2023)

65. Ніколайчук О. Цифровізація як ключовий тренд євроінтеграції української митниці. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3786333-cifrovizacia-ak-klucovij-trend-evrointegracii-ukrainskoi-mitnici.html> (дата звернення: 27.11.2023).